

Diagnoza i analiza systemu stypendiów branżowych w Polsce

Raport przygotowany przez Fundację Dobra Sieć przy współpracy i na zlecenie Fundacji Inter Cars

ROZWÓJ
KOMPETENCJI
PRZYSZŁOŚCI

TROSKA
O ŚRODOWISKO
NATURALNE

OCHRONA
ZDROWIA

BEZPIECZEŃSTWO
RUCHU
DROGOWEGO

Spis treści

Słowo wstępu – Jacek Piotrowiak, Prezes Zarządu Fundacji Inter Cars	3
Kontekst badania	4
O projekcie badawczym	4
Wyniki analizy danych zastanych: system stypendiów branżowych	7
Kontekst	7
Analiza branżowych programów stypendialnych w Polsce	9
Analiza branżowych programów stypendialnych za granicą	12
Wyniki badań ankietowych i wywiadów badawczych	14
Idea i cel stworzenia programu	14
Odbiorcy programu – kandydaci	15
Potrzeby szkół branżowych i techników	17
Potrzeby pracodawców	18
Analiza ryzyka: potencjalne wyzwania	22
Forma wsparcia stypendialnego	23
Wysokość wsparcia finansowego	25
Szkoły partnerskie	26
Istniejące programy stypendiów branżowych	27
Cele i kryteria programów stypendiów branżowych	27
Formy wsparcia w ramach programów stypendiów branżowych	28
Adresaci programów stypendiów branżowych	29
Partnerzy programów stypendiów branżowych	30
Rola nauczycieli	31
Ocena skuteczności	31
Podsumowanie	32
Podziękowania	35
Program stypendialny Akcelerator	36
Program Moje Stypendium – Fundacja Dobra Sieć	36

Słowo wstępu

Jacek Piotrowiak, Prezes Zarządu Fundacji Inter Cars

Współczesny świat stawia przed młodymi ludźmi coraz większe wyzwania. Rozwój technologii, zmiany społeczne i gospodarcze czy zmieniający się klimat – to wszystko powoduje, że start w dorosłość może być dla młodzieży trudny. Zjawiskiem, które w szczególności wpływa na życiowe wybory i losy młodych osób wchodzących w dorosłość, są rosnące nierówności w dochodach i związane z tym wykluczenie edukacyjne.

Systemy edukacji z kolei nie zawsze nadążają za zmieniającymi się oczekiwaniami uczniów, ich rodziców i rynku pracy. Pojawia się tu przestrzeń do działania dla firm i organizacji, które nie są obojętne na problemy młodego pokolenia i które mają możliwości dokonania faktycznej, realnej zmiany na lepsze w ich życiu.

Cieszę się, że Fundacja Inter Cars może być częścią ważnego przedsięwzięcia, jakim jest dogłębna diagnoza i analiza systemu stypendiów branżowych w Polsce i poza jej granicami. Efektem tego projektu jest powstanie nowego programu stypendialnego. Program Akcelerator, który Fundacja Inter Cars uruchamia pilotażowo w 2022 roku, jest odpowiedzią na oczekiwania i potrzeby uczniów, ich rodziców, nauczycieli i rynku pracy. Kierujemy go do młodzieży zainteresowanej motoryzacją i logistyką. Oferujemy im kompleksowe wsparcie: finansowe, edukacyjne i rozwojowe. Akcelerator da napęd do realizacji ich marzeń.

W imieniu Fundacji Inter Cars przedstawiam Państwu skrócony tekst raportu z diagnozy i analizy systemu stypendiów branżowych w Polsce zrealizowany na nasze zlecenie przez Fundację Dobra Sieć.

Kontekst badania

O projekcie badawczym

W maju 2022 r. przeprowadzony został proces badawczy składający się z dwóch elementów:

1) diagnozy systemu stypendialnego, ze szczególnym naciskiem na stypendia branżowe dla uczniów szkół branżowych i techników w zakresie:

- luk i istniejących w Polsce form wsparcia,
- aktywizacji i wzmacniania kompetencji stypendystów,
- badania losów stypendystów,
- formularzy elektronicznych programów stypendialnych,
- programów związanych z misją i celami Fundacji Inter Cars (innowacje, rozwój kompetencji przyszłości, troska o środowisko naturalne, ochrona zdrowia, mobilność) w Polsce i Europie.

W pierwszej części raportu przedstawiamy główne wnioski z tej części badania, realizowanego poprzez analizę danych zastanych (ang. *desk research*).

2) analizy potrzeb wśród interesariuszy (przedstawicieli szkół branżowych i techników z całej Polski, w tym dyrektorów placówek, nauczycieli, kierowników/opiekunów praktyk, uczniów, a także przedstawicieli Zarządu i Rady Fundacji Inter Cars oraz członków zespołu programu „Młode Kadry” Inter Cars SA).

W kolejnych częściach raportu prezentujemy wyniki z przeprowadzonej analizy.

Badanie wśród interesariuszy było wielowątkowym, kompleksowym procesem, w ramach którego zastosowaliśmy triangulację metod, tzn. łączenie w pomiarze wielu metod badawczych. Przeprowadziliśmy zarówno ankiety internetowe, wywiady grupowe, jak i warsztaty z elementami wywiadu grupowego. Dodatkowo, jeden z przedstawicieli organizacji przyznającej stypendia branżowej udzielił szczegółowych informacji oraz podzielił się swoimi refleksjami nt. prowadzenia programu stypendialnego dla uczniów podczas rozmowy telefonicznej.

Cztery wersje ankiety skierowaliśmy do następujących czterech grup:

- przedstawicieli (nauczycieli, dyrektorów, kierowników praktyk) szkół uczestniczących w programach stypendiów branżowych/klasach patronackich,
- przedstawicieli szkół partnerskich Inter Cars (uczestniczących w programie „Młode Kadry” Inter Cars SA),
- przedstawicieli pozostałych szkół branżowych i techników,
- uczniów szkół branżowych i techników.

Ankiety wypełniło aż **292 badanych**. Świadczy to najprawdopodobniej o wysokiej jakości narzędzia badawczego, sprawnej komunikacji z interesariuszami, dużym zaangażowaniu oraz motywacji do podzielenia się opiniami wśród interesariuszy, a także o istotności tematów, które poruszaliśmy w badaniu.

W dystrybucji zaproszeń do uczestnictwa w badaniu ankietowym wsparły nas m.in. ośrodki i centra doskonalenia nauczycieli, wydziały edukacyjne urzędów marszałkowskich, kuratoria oświaty.

Wśród ankietowanych znalazło się:

- 14 przedstawicieli szkół partnerskich Inter Cars (reprezentujących 4 szkoły branżowe, 6 techników, 4 zespoły szkół),
- 65 przedstawicieli innych szkół zawodowych (reprezentujących 27 szkół branżowych, 31 techników, 7 zespołów szkół),
- 213 uczniów (10 uczących się w szkole branżowej, 201 uczących się w technikum, 2 zadeklarowało naukę w innej placówce).

Co istotne, **próba badawcza nie była próbą reprezentatywną**.

Warsztaty z elementami wywiadu grupowego dla przedstawicieli szkół partnerskich Inter Cars SA odbyły się 21 maja w Warszawie, podczas finału krajowego konkursu Young Car Mechanic 2022. Wzięło w nich udział łącznie **12 uczestników**, w tym:

- 1 dyrektor (Zespół Szkół Samochodowych i Licealnych nr 1 w Warszawie),
- 1 pracownik administracyjny (Zespół Szkół Samochodowych i Licealnych nr 1 w Warszawie),
- 1 nauczyciel WF i przedmiotów zawodowych,
- 9 nauczycieli praktycznej nauki zawodu.

Warsztaty prowadzone były przez przedstawicielkę Fundacji Dobra Sieć, zaś obserwowały je 3 osoby – dwóch przedstawicieli Fundacji Inter Cars oraz 1 przedstawiciel Fundacji Dobra Sieć. Obserwatorzy prowadzili szczegółowe notatki ze spotkania, po warsztatach zebrano również karty pracy z odpowiedziami uczestników oraz materiał zdjęciowy.

Zaś **wywiady grupowe (z dwojgiem członków zespołu programu „Młode Kadry” Inter Cars SA oraz z czworgiem przedstawicieli Zarządu i Rady Fundacji Inter Cars)** odbyły się 30 maja w siedzibie Fundacji Inter Cars. Wywiady zostały przeprowadzone przez przedstawicielkę Fundacji Dobra Sieć; były one nagrywane, a następnie transkrybowane.

Diagnoza została uzupełniona o **analizę potrzeb pracodawców** – w lipcu stworzono i przeprowadzono **badanie ankietowe wśród warsztatów samochodowych sieci Q Service Castrol oraz filii Inter Cars SA**. Zbieranie odpowiedzi ankietowych odbyło się w okresie 13-22 lipca 2022 roku. W badaniu wzięło udział 25 podmiotów z całej Polski, w tym 18 warsztatów Q Service Castrol i 7 filii Inter Cars SA. Celem analizy było **zebranie informacji na temat potrzeb pracodawców w stosunku do umiejętności i kompetencji kandydatów do pracy i pracowników.**

Badanie wśród interesariuszy było wielowątkowym, kompleksowym procesem, w ramach którego zastosowaliśmy triangulację metod, tzn. łączenie w pomiarze wielu metod badawczych.

Przeprowadzenie diagnozy stanowiło duże wyzwanie z uwagi na wrażliwość niektórych danych (m.in. potrzeby i problemy interesariuszy), różnorodność grupy interesariuszy, ich rozproszenie, a także krótki czas trwania procesu badawczego. Tym bardziej cieszy nas niezwykła otwartość, rozmowność i bezpośredniość badanych osób, a także ich liczba. Za sukces, a jednocześnie wyzwanie analityczne należy zatem uznać zarówno jakość zebranych danych, jak i ich ilość. Zdobytą wiedza jest unikalna, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że system stypendiów w Polsce, a w szczególności programy stypendiów branżowych, stanowią słabo zbadany obszar¹.

Zarówno refleksja (przyszłych) odbiorców, twórców, partnerów programów stypendialnych, jak i pogłębiona ewaluacja istniejących już inicjatyw stypendialnych służą rozwojowi programu stypendialnego, odpowiadającego na realne potrzeby oraz reagującego na zachodzące zmiany. Zaproszenie do dyskusji nad kształtem programu stypendialnego wielu aktorów – interesariuszy, a także poddanie analizie danych pochodzących z różnych źródeł, stanowi jeden z kluczowych czynników sukcesu programu, jak również jeden ze standardów [Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego](#).

Mamy nadzieję, że niniejszy raport wpłynie pozytywnie na dalszy rozwój stypendiów krajowych, wyeksponuje dobre praktyki i standardy realizacji branżowych programów stypendialnych, a także skłoni do pogłębionej refleksji nad dotychczasowymi rozwiązaniami.

¹Por. Fundacja Dobra Sieć, *Stypendia branżowe. Narzędzie rozwoju firmy poprzez wsparcie edukacji*, Warszawa 2020. Dostęp: <https://www.mojestypendium.pl/wp-content/uploads/2020/05/Stypendia-branzowe.pdf>

Wyniki analizy danych zastanych: system stypendiów branżowych

Kontekst

Programy stypendialne w Polsce i na świecie służą wielu celom: promowaniu i rozwojowi zróżnicowanych talentów, wyrównywaniu szans edukacyjnych, wzmocnieniu pozycji młodych ludzi na rynku pracy i nie tylko. Prowadzenie pozarządowego programu stypendialnego to przedsięwzięcie dobrowolne i autorskie. Dobry program stypendialny to narzędzie do dalszego rozwoju, samorealizacji, zastrzyk do działania, a także szansa na wzmocnienie poczucia własnej wartości stypendystów oraz okazja do promowania określonych postaw. Nie powinien etykietować stypendystów, lecz napawać dumą i wzbudzać poczucie odpowiedzialności oraz solidarności. Innymi słowy, mądry program stypendialny to „odpowiedź na wartości, które są w człowieku, i które ten człowiek powinien móc uruchamiać”, a także stworzenie możliwości samorealizacji².

Jednocześnie znakomita większość programów stypendialnych ma jasno określone kryteria i wiodący charakter. Wyróżniamy zatem:

- stypendia naukowe, oparte na kryteriach naukowych (m.in. średniej ocen, wynikach w konkursach edukacyjnych, działalności badawczej),
- stypendialna socjalne/społeczne, przyznawane osobom w trudnej sytuacji życiowej, najczęściej na podstawie wysokości dochodu na osobę w rodzinie. Jak pisaliśmy w raporcie „Mapa stypendiów III”³, „w ostatnich latach maleje liczba stypendiów socjalnych realizo-

² Jan Domaniewski, *Stylebook Komunikacji Zadaniowej dla Stypendiów w Polsce*, Warszawa 2011. Dostęp: <https://www.mojestypendium.pl/wp-content/uploads/2020/12/Stylebook-Komunikacji-Zadaniowej-dla-Stypendiow-w-Polsce.pdf>

³ Fundacja Dobra Sieć, *Mapa stypendiów III. Raport z badania programów stypendialnych w Polsce 2019-2020*, Warszawa 2021, s. 13. Dostęp: <https://www.mojestypendium.pl/wp-content/uploads/2021/03/Raport-mapa-stypendiow-III.pdf>

wanych przez samorzady, firmy, organizacje pozarządowe czy szkoły. Tę lukę wypełniają z jednej strony rządowe świadczenia socjalne, a z drugiej – programy stypendialne dla osób jednocześnie będących w trudnej sytuacji ekonomicznej i wyróżniających się osiągnięciami lub talentem w wybranej dziedzinie. Tego typu programy można nazwać hybrydowymi – kryteria przyznawania wsparcia uzależnione są od kilku czynników. Wśród nich najczęstszym typem są stypendia naukowo-socjalne⁴,

- stypendia sportowe, przyznawane atletom za ich osiągnięcia sportowe,
- stypendia artystyczne dla uzdolnionych i utytułowanych artystów.

Model współpracy stypendialnej, jakim są programy skierowane do uczniów szkół branżowych, finansowane przez przedsiębiorstwa lub instytucje społeczne, najczęściej – co udowadnia analiza – przyjmuje postać stypendium naukowego bądź naukowo-socjalnego. Do takiego sposobu postrzegania stypendiów branżowych przywiązani są również w zdecydowanej większości badani przedstawiciele szkół, o czym szerzej informujemy w dalszej części raportu.

Dobry program stypendialny to narzędzie do dalszego rozwoju, samorealizacji, zastrzyk do działania, a także szansa na wzmocnienie poczucia własnej wartości stypendystów oraz okazja do promowania określonych postaw.

Niemniej jednak, zarówno w Polsce, jak i za granicą, przybywa innowacyjnych programów stypendialno-rozwojowych o bardziej elastycznym, otwartym podejściu i biorącym pod uwagę nieszablonowe talenty kandydatów oraz niestandardowe kryteria naboru. Co istotne, inicjatywy te stanowią niewielki odsetek istniejących stypendiów oraz zakładają – obok oryginalnych, nieoczywistych rozwiązań – rekrutację kandydatów także pod kątem kryteriów formalnych i ilościowych (np. informacje nt. sytuacji ekonomicznej/społecznej kandydata/rodziny czy listę osiągnięć edukacyjnych). W ostatniej dekadzie powstało zaledwie kilka raportów badawczych dotyczących stypendiów w Polsce⁵. Większość z nich mapuje rodzaje, formy, zasięg, kryteria i typ odbiorców programów stypendialnych w postaci zagregowanych danych o wysokim poziomie ogólności. W tym raporcie skupiamy się zaś na bardzo konkretnym segmencie wsparcia stypendialnego, dokonując szczegółowej analizy stypendiów branżowych dla uczniów szkół branżowych i techników.

W tej części skupiamy się na istniejących w Polsce i w Europie programach stypendiów branżowych, a także tych związanych z misją i celami Fundacji Inter Cars (innowacje, rozwój kompetencji przyszłości, troska o środowisko naturalne, ochrona zdrowia, mobilność, bezpieczeństwo ruchu drogowego).

Na podstawie analizy danych zastanych (ang. desk research) zespół badawczy wyodrębnił i opisał aż 74 istniejące, systematycznie realizowane programy, które udostępniają informacje o programie i dokumentację stypendiów, w tym 39 inicjatyw realizowanych w kraju i 25 realizowanych poza jego granicami. Zgodnie z założeniami, wzięto pod uwagę nie tylko

⁴ Fundacja Dobra Sieć, *Stypendia branżowe. Narzędzie rozwoju firmy poprzez wsparcie edukacji*, op. cit., s. 6, [za:] Fundacja Dobra Sieć, *Mapa stypendiów II. Raport z badania programów stypendialnych w Polsce 2017-2018*, Warszawa 2019, s. 13.

⁵ Fundacja Dobra Sieć, *Mapa stypendiów III. Raport z badania programów stypendialnych w Polsce 2019-2020*, Warszawa 2021, s. 13. Dostęp: <https://www.mojestypendium.pl/wp-content/uploads/2021/03/Raport-mapa-stypendiow-III.pdf>

kryteria, formy wsparcia oraz odbiorców analizowanych programów, ale również potencjalne sposoby aktywizacji i wzmacniania kompetencji stypendystów, badania ich losów, a także stosowanie formularzy elektronicznych podczas naboru.

Analiza branżowych programów stypendialnych w Polsce

Łącznie w niniejszym raporcie zmapowano aż 39 programów stypendialnych wspierających szkolnictwo zawodowe, w tym:

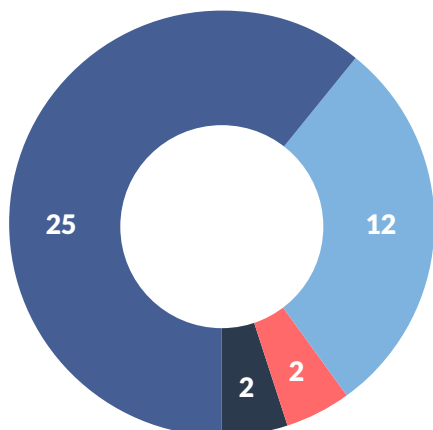
- 25 programów, których głównym fundatorem i organizatorem są przedstawiciele sektora biznesowego (przedsiębiorstwa, spółki),
- 12 programów organizowanych przez sektor publiczny – głównie jednostki samorządu terytorialnego (urzędy marszałkowskie, starostwa powiatowe, urzędy miasta),
- 2 programy organizacji pozarządowych, w tym fundacji korporacyjnych.

Dodatkowo, przeanalizowano:

- program Our Future Foundation, który – choć wspiera jedynie licealistów – może być ciekawą inspiracją pod kątem sposobu działania i wspierania młodzieży uczącej się,
- Program Młodzi w Łodzi - Stypendia Pracodawców, jako jeden z największych i najbardziej znanych międzysektorowych (współpraca firm i urzędu miasta) programów stypendialnych dla studentów, wspierających rozwój ich ścieżki zawodowej.

Programy te realizowane są na terenie całej Polski, choć – co istotne, w większości mają bardzo ograniczony zasięg i skalę działania. Inicjatywy stypendialne 8 urzędów marszałkowskich dotyczą uczniów kształcących się w szkołach na terenie całego województwa, lecz w przypadku pozostałych programów wsparcie dedykowane jest głównie uczniom z konkretnej szkoły lub grupy szkół partnerskich bądź placówek znajdujących się w konkretnej miejscowości.

W przypadku kryteriów umożliwiających uczestnictwo w programie **znakomita większość istniejących inicjatyw bierze pod uwagę średnią ocen** (ze wszystkich obowiązkowych przedmiotów bądź z przedmiotów zawodowych). Duże znaczenie mają także **inne osiągnięcia szkolne/edukacyjne** (olimpiady, konkursy), pojawia się również **frekwencja oraz ocena z zachowania**. Część programów wspiera uczniów w trudniejszej sytuacji ekonomiczno-społecznej.

ORGANIZATORZY ANALIZOWANYCH KRAJOWYCH BRANŻOWYCH PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

- sektor biznesowy (przedsiębiorstwa, spółki)
- sektor publiczny (głównie JST)
- organizacje pozarządowe (w tym fundacje korporacyjne)
- inni

Zróżnicowane są formy wsparcia laureatów – 18 programów zapewnia jedynie wsparcie finansowe, pozostałe zaś łączą różnorodne formy wspierania rozwoju stypendystów. **Wśród pozafinansowych form** istnieją:

- staże, praktyki, możliwość zatrudnienia,
- wizyty studyjne i wycieczki do przedsiębiorstw,
- szkolenia, warsztaty, kursy, w tym językowe,
- uczestnictwo w konferencjach, rejsach, spotkaniach networkingowych,
- mentoring, wsparcie nauczyciela/opiekuna w realizacji planu rozwoju,
- pokrycie opłat (zakwaterowanie, czesne, korepetycje, sprzęt, pomoce naukowe),
- doposażenie szkół (pracowni).

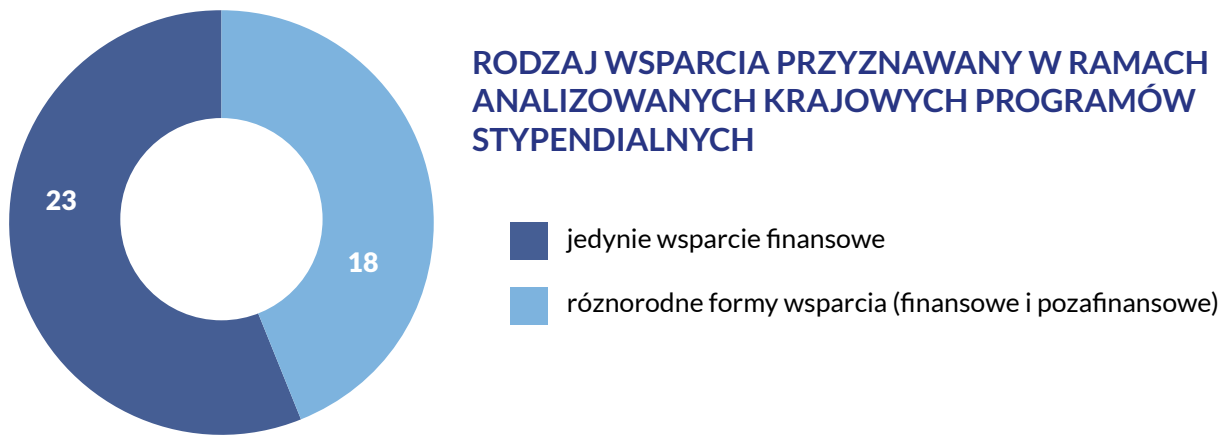
Rozwój zawodowy stypendystów i absolwentów (staże, praktyki, zatrudnienie), a także udział w działaniach edukacyjnych (konferencje, kursy, szkolenia, mentoring) oraz integracyjnych (m.in. spotkania networkingowe) to zatem najczęstsze sposoby aktywizacji uczestników. Ponadto, organizatorzy programów **angażują stypendystów i absolwentów do komunikacji zewnętrznej**, prezentowania swoich osiągnięć, historii, które są publikowane na stronie programu i w lokalnej prasie, służąc nie tylko promocji inicjatywy, ale również inspirowaniu oraz motywowaniu kolejnych kandydatów.

Brakuje w programach stypendiów branżowych inicjatyw ukierunkowanych na długofalowe wsparcie, np. przez cały okres nauki w szkole bądź dłużej.

W przypadku wartości wsparcia finansowego, **znakomita większość istniejących programów opiera się na podobnym schemacie, tj. przyznawaniu stypendiów o wartości kilkuset złotych miesięcznie na okres 10-12 miesięcy.** W pojedynczych przypadkach mamy do czynienia także z jednorazowym wsparciem (np. 500 złotych). **Brakuje w programach stypendiów branżowych zatem inicjatyw ukierunkowanych na długofalowe wsparcie, np. przez cały okres nauki w szkole bądź dłużej.** Tego typu (pojedyncze) inicjatywy pozarządowe istnieją w Polsce w stosunku do studentów czy licealistów (m.in. [Program Stypendialno-Rozwojowy Klasa Fundacji BNP Paribas](#) dla zdolnych absolwentów szkół podstawowych z mniejszych miejscowości, [Program Stypendialny Horyzonty Fundacji EFC](#)).

Dużym wyzwaniem zarówno pod kątem badawczym, jak i realizowania standardów działania programów stypendialnych, jest **stosunkowo niska transparentność i jawność informacji dotyczących analizowanych programów - połowa zmapowanych inicjatyw nie działa na podstawie ogólnodostępnej dokumentacji.** Co istotne, część komunikacji może odbywać się za pomocą systemu Librus, do którego ma dostęp jedynie społeczność danej placówki edukacyjnej. Choć w przypadku programów branżowych tworzonych przez sektor prywatny tego typu rozwiązanie można uznać za sposób chronienia know-how przedsiębiorstwa i próbę budowania przewagi konkurencyjnej, to jako Fundacja Inter Cars i Fundacja Dobra Sieć stoimy na stanowisku, iż programy edukacyjno-rozwojowe, służące dobru społecznemu i realizowane w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu powinny działać w oparciu o ogólnodostępne zasady i regulaminy.

Jeśli zaś chodzi o **stosowanie formularzy elektronicznych służących do aplikacji**, zmapowano jedynie **6 takich przykładów na terenie kraju wśród zestawionych inicjatyw branżowych**,

w tym jeden program wykorzystujący system E-recruiter (<https://system.erecruiter.pl/>). A zatem przyjazna, oparta na nowoczesnych technologiach forma komunikacji i rekrutacji uczestników programów stypendiów branżowych jest w Polsce ciągle dość rzadkim zjawiskiem – pod tym kątem system aplikacji online Fundacji Inter Cars będzie z pewnością wyróżniał się na tle innych programów.

Ewaluacja oraz badanie losów stypendystów i absolwentów programów jest także słabo rozwiniętym obszarem. Po pierwsze, znakomita większość zmapowanych inicjatyw nie bierze pod uwagę tego aspektu w realizacji programu bądź nie ujawnia żadnych informacji na ten temat. **Wśród kilku przykładów tego typu ewaluacji** mamy zaś do czynienia z:

- prostymi ankietami wśród stypendystów,
- sprawozdaniami stypendystów i/lub opiekunów z wykonania Indywidualnego Planu Rozwoju stypendysty, w tym sposobu wydatkowania stypendium (jeśli dotyczy),
- brakiem sformalizowanych narzędzi badawczych do badania losów stypendystów i ewaluacji programu, lecz zbieraniem i publikowaniem m.in. w lokalnej prasie sylwetek młodzieży uczestniczącej w programie.

W przypadku innych programów stypendialnych, realizowanych przez fundacje w Polsce, przykładem kompleksowego, ciekawego naszym zdaniem raportu wpływu jest ten udostępniony przez Fundację Edukacyjną Przedsiębiorczości⁶. Był on przedmiotem zewnętrznego zlecenia przez organizatorów Programu Stypendiów Pomostowych – jednego z najbardziej znanych, prestiżowych programów realizowanych przez organizacje pozarządowe w Polsce. Stanowić może wzór dla istniejących i przyszłych organizacji przyznających stypendia.

Dodatkowo, zwracamy uwagę na **potencjalne zróżnicowanie w traktowaniu kandydatów ze szkół branżowych oraz techników.** W 7 przypadkach organizatorzy programów przyjmują inny próg wejścia do programu dla uczniów z dwóch typów szkół: **wymagana średnia ocen jest niższa w przypadku uczniów ze szkół branżowych.**

⁶Fundacja Edukacyjna Przedsiębiorczości, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Program Stypendiów Pomostowych. Raport wpływu, Warszawa 2017. Dostęp: https://www.stypendia-pomostowe.pl/wp-content/uploads/2018/05/Raport_wplywu_PSP_internet.pdf

Analiza branżowych programów stypendialnych za granicą

W kontekście idei rozszerzenia programu stypendialnego w przyszłości na inne kraje niż Polska, przeprowadzono także analizę 25 zagranicznych inicjatyw stypendialnych związanych z misją i celami Fundacji Inter Cars (innowacje, rozwój kompetencji przyszłości, troska o środowisko naturalne, ochrona zdrowia, mobilność).

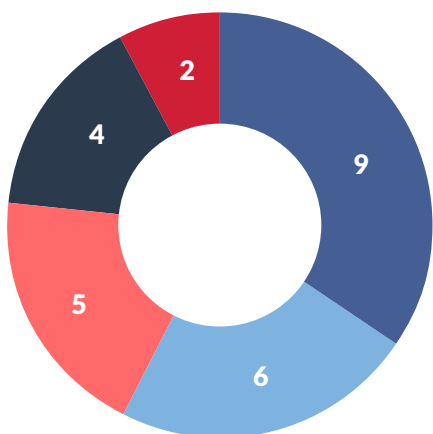
Zmapowane programy dotyczą:

- studentów – 9 programów,
- młodych naukowców/doktorantów – 6 programów,
- przedsiębiorców, liderów – 5 programów,
- absolwentów – 4 programy,
- osób pełnoletnich spełniających dodatkowe warunki – 2 programy.

Jeśli chodzi o zasięg programów, dotyczy on: 1) pojedynczych krajów, 2) Unii Europejskiej, 3) sfery online – odbywa się w całości przez Internet, 4) całego świata – nie ma obostrzeń geograficznych dla kandydatów.

W przypadku kryteriów uczestnictwa w programach znajdują się:

- wyniki w nauce, dotychczasowe osiągnięcia – 15 przypadków,
- koncepcja projektu (naukowego/biznesowego) – 3 przypadki,
- kwalifikacje zawodowe/zajmowanie określonego stanowiska/posiadanie własnego biznesu – 3 przypadki,
- znajomość języka angielskiego – 3 przypadki,
- chęć pracy w danej branży/rozwoju karier – 2 przypadki,
- dyplom uczelni – 1 przypadek,
- esej – 1 przypadek,
- wiek – 1 przypadek,
- list motywacyjny i CV – 1 przypadek,
- zaangażowanie społeczne – 1 przypadek.

ODBIORCY ANALIZOWANYCH ZAGRANICZNYCH PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

- studenci
- młodzi naukowcy/doktoranci
- przedsiębiorcy, liderzy
- absolwenci
- osoby pełnoletnie spełniające dodatkowe warunki

Kryteria programów są zatem mocno zróżnicowane, ze znaczną przewagą uwzględniania dotychczasowych osiągnięć i wyników naukowych. Znajomość języka angielskiego, przedstawienie koncepcji projektu oraz kwalifikacje zawodowe zajmują drugą w kolejności pozycję względem popularności wykorzystywania w analizowanych programach. Co istotne, większość zmapowanych inicjatyw bierze pod uwagę przy selekcji kandydatów więcej niż jedno kryterium.

Pod kątem oferowanego wsparcia, większość programów oferuje kilka rodzajów wsparcia, w tym:

- wsparcie finansowe (stypendium finansowe) – 16 przypadków,
- kursy/szkolenia – 9 przypadków,
- płatne staże/praktyki – 5 przypadków,
- pokrycie kosztów czesnego – 4 przypadki,
- wsparcie mentora – 3 przypadki,
- pobyt naukowy lub pobyt u przedsiębiorcy – 2 przypadki,
- pokrycie kosztów zakwaterowania – 1 przypadek,
- pokrycie kosztów ubezpieczenia – 1 przypadek,
- możliwość zatrudnienia – 1 przypadek.
- wsparcie rozwoju zawodowego – 1 przypadek.

Najczęstszą formą jest zatem bezpośrednie wsparcie finansowe, w drugiej kolejności – uczestnictwo w kursach lub szkoleniach, udział w płatnych stażach bądź praktykach, pokrycie kosztów czesnego oraz wsparcie doświadczonego mentora.

Analogicznie do przykładów krajowych, ogólnodostępność dokumentacji i szczegółowych informacji o programach jest problematyczna: **13 z 25 inicjatyw nie udostępnia regulaminu przyznawania stypendiów.**

Jednocześnie aż **20 z 25 zmapowanych programów wykorzystuje generatory wniosków** (formularze elektronicznych do rekrutacji kandydatów).

Ponadto, **9 programów realizuje badanie losów stypendystów/absolwentów programu oraz prowadzi cykliczne ewaluacje.** Częstą formą jest prezentacja sylwetek i ścieżek kariery na stronach programu, wykorzystywane są zarówno ilościowe, jak i jakościowe metody zbierania danych. W większości przypadków nie ma jednak ogólnodostępnych danych na temat ewaluacji i dalszych losów stypendystów. W kilku przypadkach **stypendyści i absolwenci są aktywowani jako ambasadorowie programu czy członkowie klubu alumnów,** który popularyzują ideę programu.

Wyniki badań ankietowych i wywiadów badawczych

Idea i cel stworzenia programu

Wstępnym zagadnieniem, o które pytano badanych interesariuszy, była opinia na temat samej idei stworzenia programu stypendialnego dla uczniów szkół branżowych i techników samochodowych.

Kluczowym wnioskiem jest duża otwartość i pozytywna opinia badanych osób wobec pomysłu realizacji programu stypendialnego przez Fundację Inter Cars. Mamy poczucie, że potencjalni odbiorcy i interesariusze dostrzegają dużą potrzebę wprowadzenia dodatkowego wsparcia oraz bodźca do rozwoju wśród uczniów szkół branżowych i techników, a także obdarzają ideę podjęcia tego działania przez Fundację Inter Cars dużym kredytem zaufania.

W ramach przeprowadzonych ankiet na pytanie: „Jak oceniają Państwo pomysł wdrożenia nowego programu stypendialnego dla uczniów szkół branżowych i techników samochodowych?”:

- łącznie aż **204 na 292 osoby ankietowane (69,86%) wyraziły opinię, że program jest bardzo potrzebny lub potrzebny,**
- 76 z 292 badanych (26,03%) wyraziło neutralny stosunek do idei programu,
- jedynie 12 z 292 (4,11%) ankietowanych określiło pomysł programu jako niezbyt potrzebny lub zupełnie niepotrzebny.

Ponadto, wśród nauczycieli-uczestników warsztatów jednoznaczna była pozytywna opinia dotycząca potrzeby stworzenia programu stypendialnego, podobnie jak w przypadku dwojga uczestników wywiadu reprezentujących zespół programu „Młode Kadry”.

Podsumowując, ponad 2/3 ankietowanych i wszystkie osoby uczestniczące w wywiadach uznały, że wdrożenie programu stypendialnego Akcelerator jest potrzebne.

W uzasadnieniu ankietowani należący do poszczególnych badanych grup wskazywali na kluczowe korzyści płynące z realizacji programu stypendialnego. **Ankietowani nauczyciele oraz**

uczniowie najczęściej wskazywali na funkcję motywacyjno-rozwojową programu stypendialnego, a za nią – rolę wzmocnienia uczniów w trudniejszej życiowej sytuacji.

Odbiorcy programu – kandydaci

Zarówno podczas wywiadów, jak i w ramach rozsyłanych ankiet internetowych, pytano badanych o to, kto ich zdaniem najbardziej potrzebuje wsparcia stypendialnego wśród uczniów szkół branżowych i techników. W ankietach online uzyskano łącznie 292 prawidłowo udzielonych odpowiedzi na to pytanie.

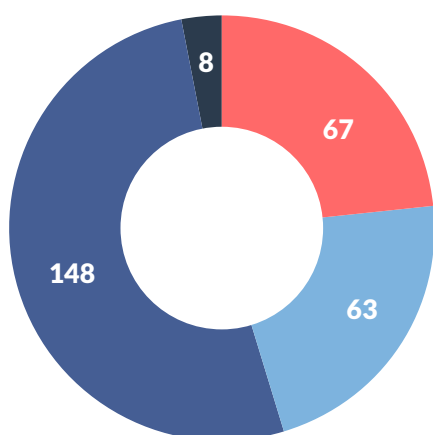
Ankietowani, korzystając z kafeterii, wybierali następujące odpowiedzi:

- uczniowie w trudnej sytuacji materialnej (stypendia socjalne): łącznie 67 na 291 ankietowanych (ponad 23%),
- uczniowie o wysokich osiągnięciach w nauce (stypendia naukowe, motywacyjne): łącznie 63 odpowiedzi spośród 291 ankietowanych (niemal 22%),
- uczniowie jednocześnie w trudnej sytuacji materialnej i o wysokich osiągnięciach (stypendia socjalno-naukowe): łącznie 148 z 291 odpowiedzi (ponad połowa ankietowanych),
- uczniowie szkół branżowych i techników nie potrzebują wsparcia stypendialnego: takiej odpowiedzi udzieliło łącznie jedynie 8 z 291 osób (mniej niż 3% ankietowanych).

Ponadto, 5 ankietowanych wybrało odpowiedź „inna grupa”. Cztery osoby wskazały, by był to każdy uczeń (chcący się rozwijać), niezależnie od sytuacji materialnej czy osiągnięć szkolnych, jedna osoba dodała zaś komentarz, iż powinni to być „uczniowie, którzy mają dobre osiągnięcia w nauce swojego zawodu”.

Uczestnicy majowych warsztatów (12 nauczycieli reprezentujących szkoły partnerskie Inter Cars) wskazali zaś na:

- uczniów o wysokich osiągnięciach w nauce (stypendia naukowe, motywacyjne) – 2 głosy,
- uczniów jednocześnie w trudnej sytuacji materialnej i o wysokich osiągnięciach (stypendia socjalno-naukowe) – 8 głosów,
- uczniów w trudnej sytuacji materialnej – 1 głos.

GRUPA DOCELOWA NAJBARDZIEJ POTRZEBUJĄCA WSPARCIA WEDŁUG ANKIETOWANYCH

- uczniowie w trudnej sytuacji materialnej
- uczniowie o wysokich osiągnięciach w nauce
- uczniowie jednocześnie w trudnej sytuacji materialnej i o wysokich osiągnięciach
- uczniowie szkół branżowych i techników nie potrzebują wsparcia stypendialnego

Podsumowując, wśród osób badanych bezsprzecznie przeważała opinia, by program stypendialny ukierunkowany był dla uczniów utalentowanych, mających pewne osiągnięcia, ambitnych, lecz borykających się z pewnymi zewnętrznymi trudnościami życiowymi, które wstrzymują ich rozwój oraz uniemożliwiają im w pełni „rozwiniecie skrzydeł”.

Badane osoby pytano także o to, która grupa w ich opinii najbardziej potrzebuje wsparcia stypendialnego wśród uczniów szkół branżowych i techników (pod kątem etapu edukacji). W ankietach online uzyskano łącznie 283 prawidłowe odpowiedzi na to pytanie.

Ankietowani, korzystając z kafeterii, wybrali następujące odpowiedzi:

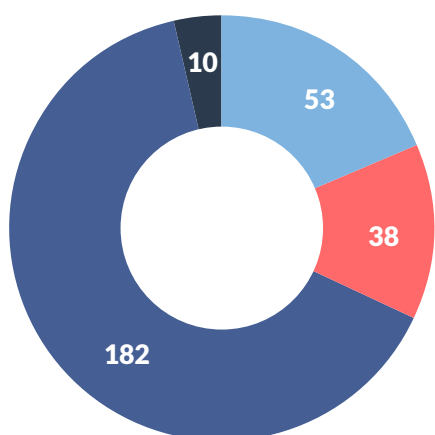
- uczniowie ostatnich lat szkoły/niedawni absolwenci (na dobry start w zawodzie oraz aby motywować do kontynuacji nauki): łącznie 53 z 283 odpowiedzi (ponad 18%),
- uczniowie pierwszych lat szkoły (aby motywować do kontynuacji nauki): 38 odpowiedzi spośród 283 (ponad 13%),
- obie grupy: w sumie aż 182 z 283 odpowiedzi (nieco powyżej 64% badanych).
- inna grupa (wypowiedzi opisane powyżej): łącznie 10 odpowiedzi.

Co więcej, dwóch pedagogów udzieliło własnych odpowiedzi, wskazując, że stypendium powinni otrzymać „wszyscy” oraz „uczniowie ostatniej i przedostatniej klasy, ale nie absolwenci. W obecnej sytuacji ci ostatni z reguły szybko znajdują pracę”. Ponadto, kilku ankietowanych uczniów udzieliło własnych odpowiedzi, wskazując na: „wszystkie etapy nauki w szkole średniej”, „szkoły średnie i studenci”, a także „w połowie edukacji, np. III klasa”.

W przypadku uczestników warsztatów diagnostycznych nauczyciele wyrazili następującą opinię:

- uczniowie ostatnich lat szkoły/niedawni absolwenci (na dobry start w zawodzie oraz aby motywować do kontynuacji nauki) – 1 głos,
- uczniowie pierwszych lat szkoły (aby motywować do kontynuacji nauki) – 5 głosów,
- obie grupy – 2 głosy.

Dodatkowo dwoje nauczycieli zaproponowało, by stypendium dostali wszyscy uczniowie w danej klasie/szkole, niezależnie od ich osiągnięć i wyników („każdemu po równo”).

GRUPA DOCELOWA (POD KĄTEM ETAPU EDUKACJI) NAJBARDZIEJ POTRZEBUJĄCA WSPARCIA WEDŁUG ANKIETOWANYCH

- uczniowie ostatnich lat szkoły/niedawni absolwenci
- uczniowie pierwszych lat szkoły
- obie grupy
- inna grupa

Uczestnicy wywiadów grupowych nie koncentrowali się na etapie edukacji uczniów, lecz na tym, jaki cel miałby program stypendialny i jakiego typu „profil” potencjalnego kandydata.

Podsumowując tę część analizy, zdecydowana większość badanych skłania się ku objęciu programem stypendialnym uczniów niezależnie od etapu kształcenia ponadpodstawowego (tj. zarówno dla tych, którzy dopiero rozpoczynają naukę w szkole branżowej/technikum, tym w klasach „środkowych”, jak i tym którzy wieńczą naukę w szkole ponadpodstawowej). Należy jednak brać pod uwagę długość trwania tejże edukacji, a co za tym idzie - zróżnicowanie wiekowe uczniów, które może wpłynąć na specyfikę ich planów rozwojowych.

Potrzeby szkół branżowych i techników

Podczas majowych warsztatów dla 12 przedstawicieli szkół partnerskich Inter Cars poproszono pedagogów o opisanie głównych potrzeb i wyzwań związanych z jakością kształcenia i perspektywami rozwoju naukowego oraz zawodowego uczniów w technikach i branżowych szkołach samochodowych, z perspektywy nauczycieli/dyrektorów, uczniów, a także absolwentów. Z analizy odpowiedzi uczestników wyłania się następujący obraz:

- nauczyciele i dyrektorzy borykają się z brakami kadrowymi, brakiem funduszy oraz jakością wyposażenia - zaplecza technicznego szkół, jak również z motywowaniem uczniów,
- według nauczycieli uczniowie ich szkół przede wszystkim stykają się z wyzwaniami, jakimi są: odpowiednia motywacja i zaangażowanie, dostęp do nowoczesnej bazy dydaktycznej oraz zdobycie funduszy; ich potrzeby dotyczą również zdobycia nowoczesnej wiedzy dzięki uczestnictwu w szkoleniach, kontakcie ze specjalistami,
- w oczach uczestniczących nauczycieli absolwenci ich szkół borykają się zaś przede wszystkim z trudnością w zdobyciu dobrego zatrudnienia oraz funduszy na utrzymanie, mają także (często niezaspokojoną) potrzebę kontynuowania nauki.

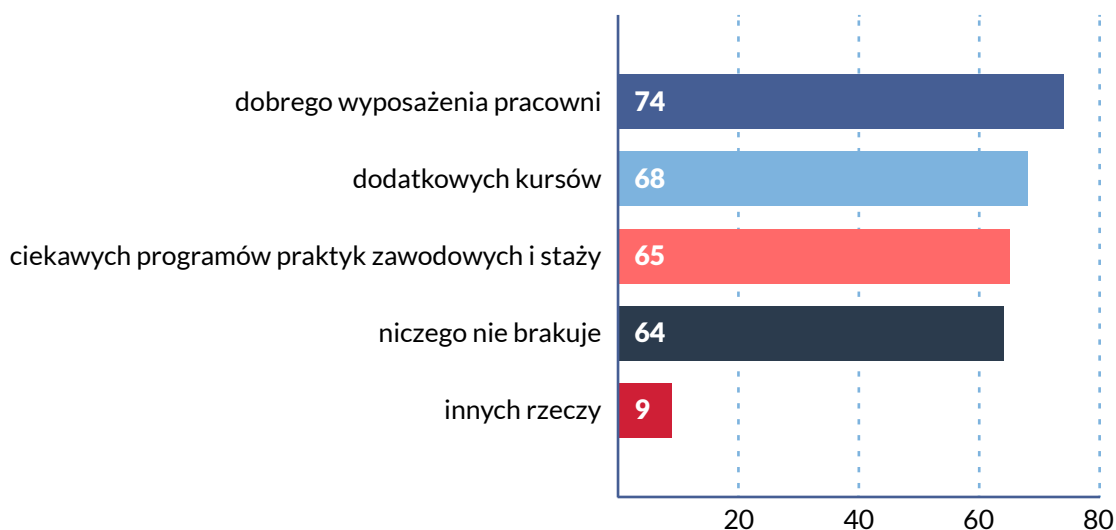
Zadano także pytanie wielokrotnego wyboru „Czego brakuje w szkole, w której się uczysz?” ankietowanym uczniom. Odpowiedzi udzieliło 206 uczniów, odpowiedzi ukształtowały się w następujący sposób:

- dobrego wyposażenia pracowni – 74 głosy,
- ciekawych programów praktyk zawodowych i staży dla uczniów ostatnich klas/absolwentów – 65 głosów,
- dodatkowych kursów – 68 głosów,
- niczego nie brakuje – 64 głosy.
- innych – 9 głosów, w tym zajęcia z coachami/doradcami zawodowymi/psychologami, odświeżenie sal/toalet, dobrych nauczycieli.

Wypowiedzi zatem rozłożyły się dość równomiernie, z drobną przewagą dobrego wyposażenia pracowni. Cieszy fakt, iż niemal 1/3 badanych uczniów deklaruje, że nie dostrzega braków w szkołach, do których uczęszcza.

Dodatkowym, wartościowym źródłem informacji, które może posłużyć do monitorowania trendów na rynkach pracy oraz identyfikacji kompetencji deficytowych i pożądanых w przy-

ODPOWIEDZI NA PYTANIE „CZEGO BRAKUJE W SZKOLE, W KTÓREJ SIĘ UCZYSZ?” WŚRÓD ANKIETOWANYCH UCZNIÓW

szości, istotnych z punktu widzenia przedsiębiorców, jest **Branżowy Bilans Kapitału Ludzkiego**⁷ (BBKL), na który kilkakrotnie powoływała się w wywiadzie przedstawicielka programu „Młode Kadry”. BBKL to unikatowy w skali Polski i Europy monitoring zapotrzebowania na kompetencje na rynku pracy, który może być pomocną wskazówką w tworzeniu obszarów tematycznych dodatkowych kursów, szkoleń i warsztatów dla przyszłych stypendystów.

Podsumowując, badani wskazywali na pięć wiodących typów potrzeb i wyzwań, z którymi się mierzą jako przedstawiciele społeczności szkół branżowych i techników:

- **kwestie finansowe**, tj. niedostateczne finansowanie/wynagrodzenie (szkół, nauczycieli, uczniów),
- **kwestie techniczne**, związane z wyposażeniem pracowni,
- **kwestie edukacyjne**, związane z dostępem do specjalistycznej wiedzy oraz wysokiej jakości kursów i szkoleń,
- **kwestie zatrudnieniowe/zawodowe**, związane z dostępem do dobrych programów staży i praktyk oraz znalezieniem adekwatnego zatrudnienia,
- **kwestie motywacyjne**, związane z zaangażowaniem i motywacją do rozwoju.

Potrzeby pracodawców

Wśród badanych interesariuszy znaleźli się także potencjalni pracodawcy przyszłych stypendystów. Celem analizy było zebranie informacji na temat potrzeb firm w stosunku do umiejętności i kompetencji kandydatów do pracy i pracowników. W lipcu br. przeprowadzono krótkie badanie ankietowe wśród warsztatów samochodowych sieci Q Service Castrol oraz filii Inter Cars SA. Zbieranie odpowiedzi ankietowych przez Internet odbyło się w okresie 13-22 lipca 2022 roku.

⁷ Branżowy Bilans Kapitału Ludzkiego. Dostęp: <https://www.parp.gov.pl/component/site/site/bilans-kapitalu-ludzkiego>

Grupa docelowa, do której wysłano zaproszenie do wypełnienia ankiety online, to:

- 379 niezależnych warsztatów samochodowych warsztatów sieci Q Service Castrol, współpracujących z Inter Cars SA,
- 90 dyrektorów filii Inter Cars SA zlokalizowanych na terenie całego kraju. To podmioty gospodarcze działające na podstawie umów filialnych z Inter Cars SA.

Łącznie w ankiecie wzięło udział 25 podmiotów, w tym 18 warsztatów sieci Q Service Castrol oraz 7 filii Inter Cars SA.

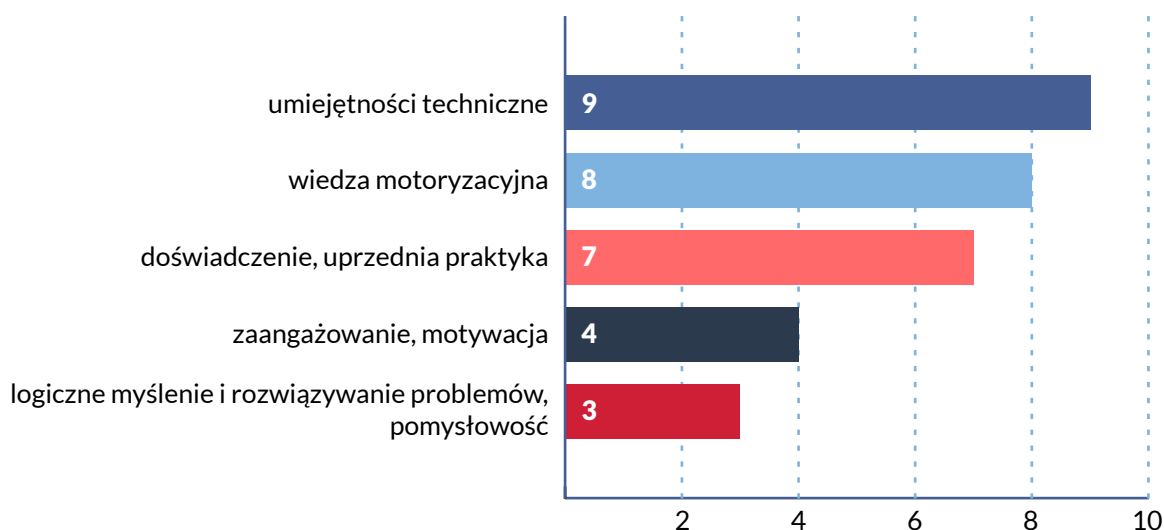
Ankietowane podmioty zlokalizowane są w całym kraju i charakteryzują się dużym wewnętrznym zróżnicowaniem. Wśród nich znalazło się:

- 5 podmiotów (4 warsztaty sieci Q Service Castrol i 1 filia Inter Cars SA) zlokalizowane w małych miejscowościach poniżej 10 000 mieszkańców,
- 10 podmiotów (7 warsztatów sieci Q Service Castrol i 3 filie Inter Cars SA) mieszczących się w miejscowościach lub miastach do 50 000 mieszkańców,
- 7 placówek (5 warsztatów sieci Q Service Castrol i 2 filie Inter Cars SA) zlokalizowanych w miastach do 500 000 mieszkańców,
- 3 podmioty (2 warsztaty sieci Q Service Castrol i 1 filia Inter Cars SA) znajdujące się w dużych miastach powyżej 500 000 mieszkańców.

Ankietowane podmioty różnicuje także liczba zatrudnionych osób:

- 12 z nich (w tym 11 warsztatów sieci Q Service Castrol i 1 filia Inter Cars SA) zatrudnia do 10 pracowników,
- 7 warsztatów sieci Q Service Castrol zatrudnia od 11 do 30 pracowników,
- 3 filie Inter Cars SA mają między 31 a 100 zatrudnionych osób,
- 3 filie Inter Cars SA zatrudniają powyżej 100 pracowników.

NAJCZĘŚCIEJ WSKAZYWANE PRZEZ PRACODAWCÓW UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE, KTÓRYCH BRAKUJE KANDYDATOM DO PRACY

Co istotne, niezależnie od wewnętrznego zróżnicowania badanych podmiotów, **wszyscy ankietowani zadeklarowali, że w ciągu 6 ostatnich miesięcy poszukiwali pracowników**. Ponadto, **aż 24 z 25 ankietowanych firm przyznało, że ma problem ze znalezieniem pracowników o określonych umiejętnościach**. Jedynie przedstawiciel jednego z badanych warsztatów sieci Q Service Castrol zadeklarował brak takiego problemu.

Na otwarte pytanie o to, **jakich umiejętności i kompetencji najczęściej brakuje kandydatom do pracy**, ankietowani wymienili:

- **umiejętności techniczne** (mechanika, elektronika, elektromechanika, elektryka, mechatronika, w tym obsługa programów diagnostycznych, serwis, naprawa) - 9 odpowiedzi (8 warsztatów, 1 filia),
- **wiedzę motoryzacyjną** - 8 odpowiedzi (5 warsztatów, 3 filie),
- **doświadczenie, uprzednią praktykę** - 7 odpowiedzi (7 warsztatów),
- **zaangażowanie/ motywację** - 4 odpowiedzi (4 warsztaty),
- **logiczne myślenie i rozwiązywanie problemów, pomysłowość** - 3 odpowiedzi (2 warsztaty, 1 filia),
- **znajomość języka obcego** - 2 odpowiedzi (2 filie),
- **samodzielność** - 2 odpowiedzi (2 warsztaty),
- **sumienność** - 1 odpowiedź (filia),
- **umiejętność komunikacji** - 1 odpowiedź (filia),
- **znajomość rynku** - 1 odpowiedź (filia),
- „nie dotyczy” - 1 odpowiedź (warsztat).

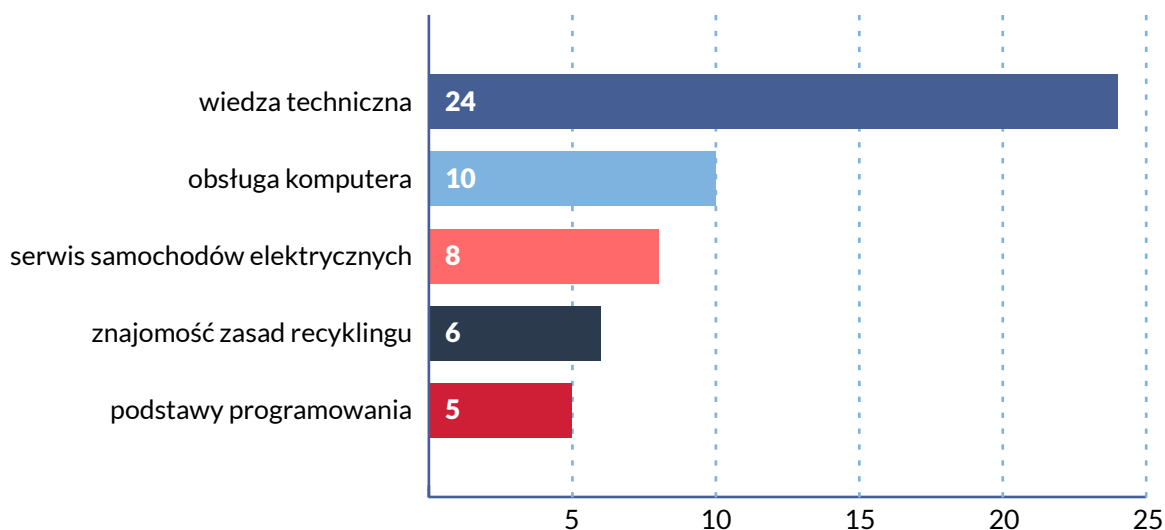
Odpowiedzi ankietowanych nie sumują się z uwagi na fakt, że część ankietowanych podało kilka różnorodnych przykładów – wypowiedzi zostały zanalizowane, by stworzyć katalog kluczowych umiejętności i kompetencji.

A zatem **umiejętności technicznych, uprzedniej praktyki oraz zaangażowania brakowało kandydatom do pracy w badanych warsztatach**. Filie zaś **zwracały większą uwagę na wiedzę, znajomość języków obcych oraz cechy i kompetencje miękkie kandydatów**.

Kolejne pytanie dotyczyło **umiejętności, które powinien według ankietowanych podmiotów posiadać ich pracownik**. Badani mogli wybrać więcej niż jedną opcję z listy ośmiu proponowanych kategorii. Przedstawiciele firm wyróżnili (według popularności):

- **wiedzę techniczną (serwis i naprawa pojazdów)** - 24 odpowiedzi (18 warsztatów, 6 filii),
- **obsługę komputera (pakiet Office)** - 10 odpowiedzi, (6 warsztatów, 4 filie),
- **serwis samochodów elektrycznych** - 8 odpowiedzi (8 warsztatów),
- **znajomość zasad recydingu** - 6 odpowiedzi (6 warsztatów),
- **podstawy programowania** - 5 odpowiedzi (3 warsztaty, 2 filie),
- **podstawy księgowości** - 2 odpowiedzi (1 warsztat, 1 filia),
- **analiza baz danych, developerzy** - 1 odpowiedź (filia),
- **ogólne obycie w kontaktach** - 1 odpowiedź (warsztat).

NAJCZĘŚCIEJ WSKAZYWANE PRZEZ PRACODAWCÓW UMIEJĘTNOŚCI, KTÓRE POWINIEN POSIADAĆ ICH PRACOWNIK

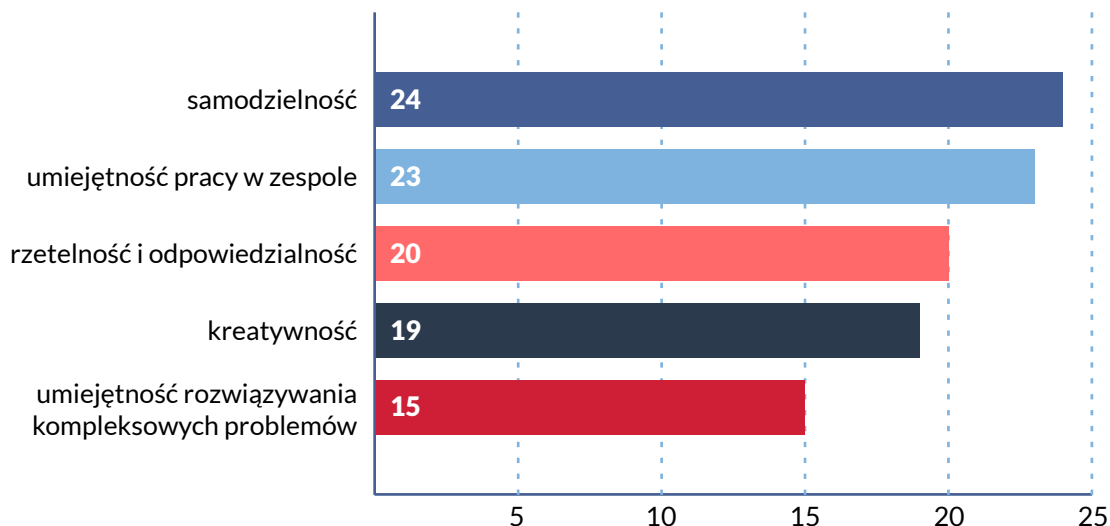
Ostatnie pytanie (również wielokrotnego wyboru) dotyczyło zaś **kompetencji i cech, które powinien posiadać pracownik**. Ankietowani wyróżnili (według popularności):

- **samodzielność** - 24 odpowiedzi (17 warsztatów, 7 filii),
- **umiejętność pracy w zespole** - 23 odpowiedzi (17 warsztatów, 6 filii),
- **rzetelność i odpowiedzialność** - 20 odpowiedzi (16 warsztatów, 4 filie),
- **kreatywność** - 19 odpowiedzi (14 warsztatów, 5 filii),
- **umiejętność rozwiązywania kompleksowych problemów** - 15 odpowiedzi (12 warsztatów, 3 filie),
- **dobry kontakt z klientem** - 13 odpowiedzi (7 warsztatów, 6 filii),
- **innowacyjność** - 11 odpowiedzi (7 warsztatów, 4 filie),
- **dbałość o zdrowie własne i współpracowników** - 10 odpowiedzi (8 warsztatów, 2 filie),
- **przedsiębiorczość** - 5 odpowiedzi (2 warsztaty, 3 filie).

Podsumowując, **badane firmy w ostatnim okresie czynnie poszukiwały nowej kadry, zmagając się jednocześnie z problemem znalezienia kandydatów posiadających określone umiejętności. Wśród kompetencji, których z perspektywy ankietowanych pracodawców brakuje kandydatom, wymieniali przede wszystkim: umiejętności techniczne, wiedzę motoryzacyjną, doświadczenie – praktykę w zawodzie. Istotne były ponadto kwestie związane z postawą i osobowością kandydatów: kilku ankietowanych dostrzegło brak motywacji, zaangażowania czy samodzielności wśród kandydatów. Wskazywano także na niedostateczną umiejętność logicznego myślenia, rozwiązywania problemów oraz niewystarczający poziom znajomości języków obcych.**

Zaś wśród umiejętności, które według badanych powinni posiadać ich pracownicy, najpopularniejszymi odpowiedziami były: **wiedza techniczna** (serwis i naprawa pojazdów), **obsługa komputera** (pakiet Office), **serwis samochodów elektrycznych** oraz **znajomość zasad recyklingu**.

NAJCZĘŚCIEJ WSKAZYWANE PRZEZ PRACODAWCÓW KOMPETENCJE I CECHY, KTÓRE POWINIEN POSIADAĆ ICH PRACOWNIK

Wśród najczęściej wymienianych **kompetencji i cech**, którymi według ankietowanych **powinni charakteryzować się ich pracownicy**, pojawiły się: **samodzielność, umiejętność pracy w zespole, rzetelność i odpowiedzialność oraz kreatywność.**

Choć mamy do czynienia z niewielką i niereprezentatywną grupą badanych, widać wyraźnie podstawowe wyzwanie, jakim jest **niespełniona potrzeba pracodawców, by ich kandydaci posiadali określoną wiedzę i umiejętności techniczne oraz doświadczenie umożliwiające samodzielność w wykonywaniu zadań.**

Analiza ryzyka: potencjalne wyzwania

Ankietowanych przedstawicieli szkół pytaliśmy także wprost o potencjalne ryzyka czy wyzwania związane z prowadzeniem programu stypendialnego dla uczniów szkół branżowych i techników samochodowych.

Reprezentanci szkół partnerskich Inter Cars (14 osób) wskazali w pytaniu otwartym na następujące kwestie:

- program nie rodzi ryzyka – 6 odpowiedzi,
- nadużycia/wydatkowanie pieniędzy niezgodnie z celem - 2 głosy,
- utrata motywacji uczniów – 2 wzmianki,
- (nie)sprawiedliwy wybór kandydatów, (nie)ustalenie adekwatnych kryteriów – 2 odpowiedzi,
- roszczeniowość stypendystów – 1 wypowiedź.

Dodatkowo, jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi.

Ankietowani przedstawiciele pozostałych szkół (łącznie 57 osób) wyróżnili zaś:

- brak ryzyka – 15 odpowiedzi,
- nadużycia/wydatkowanie pieniędzy niezgodnie z celem – 7 wzmianek,

- utrata/brak motywacji uczniów - 8 głosów,
- (nie)sprawiedliwy wybór kandydatów, (nie)ustalenie adekwatnych kryteriów – 3 odpowiedzi,
- roszczeniowość stypendystów - 2 wzmianki,
- niemożność dotarcia do najbardziej potrzebujących/odpowiednich kandydatów, brak chętnych – 5 odpowiedzi,
- brak środków finansowych, by zapewnić ciągłość programu – 4 wzmianki,
- biurokracja, zbyt skomplikowane procedury programu – 3 głosy,
- trudno powiedzieć – 1 odpowiedź.

Pojedyncze osoby wymieniły również brak samodzielności uczniów, rywalizację czy poczucie zazdrości, a także możliwość kontynuacji wsparcia stypendialnego dla absolwentów szkoły – przyszłych studentów. Co więcej, 4 osoby zadeklarowały, iż nie mają zdania w tym zakresie.

Co ciekawe, uczniowie wypełniający ankietę, którzy korzystali już ze wsparcia stypendialnego, w większości jednoznacznie pozytywnie się o nim wypowiadali, rzadko postrzegając problemy związane z uczestnictwem w tych programach. Pojedyncze głosy uczniów dotyczyły jedynie „zbyt niskiej kwoty” wsparcia, otrzymywania stypendium pod koniec miesiąca oraz warunki pobytu/zakwaterowania.

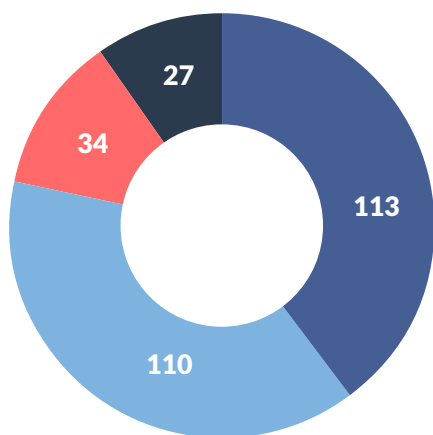
Forma wsparcia stypendialnego

Jednym z istotnych elementów programu stypendialnego jest przyjmowana forma wsparcia. Wieloletnie obserwacje i analiza systemu stypendiów krajowych wskazują, że w Polsce zdecydowana większość inicjatyw zakłada jedynie wsparcie pieniężne⁸. Niemniej jednak, rośnie liczba programów zakładających zróżnicowane, kompleksowe i pozafinansowe formy wspierania stypendystów. Ta część raportu omawia opinie badanych osób na ten temat.

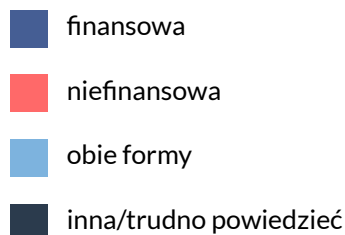
W ankiecie pytano o to, **jaka forma wsparcia dla uczniów szkół branżowych i techników samochodowych byłaby w opinii badanych najbardziej odpowiednia**. Zbiorcze odpowiedzi kształtowały się następująco:

- finansowa (kwota wpłacana na konto stypendysty): łącznie 110 na 284 uzyskanych prawidłowych odpowiedzi (ponad 38% ankietowanych),
- niefinansowa (np. rzeczowa – zakup podręczników, sprzętu lub edukacyjna - zaproszenie do udziału w kursach i szkoleniach, opieka nauczyciela/innego eksperta, który wesprze realizację ścieżki rozwoju stypendystów): w sumie 34 spośród 284 uzyskanych odpowiedzi (niemal 12% badanych),
- obie formy: łącznie 113 z 284 udzielonych odpowiedzi (niemal 40% głosów),
- trudno powiedzieć: w sumie 26 spośród 284 odpowiedzi (ponad 9%),
- inna: 1 wypowiedź własna („płatne ciekawe staże zawodowe w wiodących firmach na rynku”).

⁸ Fundacja Dobra Sieć, *Mapa stypendiów III. Raport z badania programów stypendialnych w Polsce 2019-2020*, Warszawa 2021, s. 42. Dostęp: <https://www.mojestypendium.pl/wp-content/uploads/2021/03/Raport-mapa-stypendiow-III.pdf>

NAJBARDZIEJ ODPOWIEDNIA FORMA WSPARCIA STYPENDYSTÓW WEDŁUG ANKIETOWANYCH

Uczestnicy warsztatów również w większości zagłosowali za zastosowaniem obu form wsparcia, jako komplementarnych i dobrze ukierunkowanych na różne potrzeby uczniów.

Co więcej, uczestnicy wywiadów grupowych także omawiali łączenie wsparcia finansowego i niefinansowego, ze szczególnym naciskiem na pozafinansowe, edukacyjno-rozwojowe formy wspierania uczniów.

We wszystkich badanych grupach największą popularnością cieszyło się więc przekonanie o wartości łączenia różnych form wsparcia. Nauczyciele, uczniowie oraz przedstawiciele Inter Cars SA i Fundacji Inter Cars wyrażali **potrzebę wdrożenia programu kompleksowego, z wachlarzem form edukacyjno-rozwojowych.** Często były także głosy – zwłaszcza wśród nauczycieli – o **wsparciu rzeczowym, dedykowanym**, tj. refundacji bądź zakupu sprzętu, pomocy dydaktycznych etc.

W ankietach zadaliśmy dodatkowe pytanie (wielokrotnego wyboru) dotyczące rozróżnienia niefinansowego wsparcia.

Ankietowani łącznie zadeklarowali, że odpowiednie byłoby:

- wsparcie rzeczowe (np. zakup podręczników, sprzętu, biletu na dojazdy do szkoły) – 83 głosy wśród 147 odpowiadających ponad 56%),
- wsparcie edukacyjne (zaproszenie do udziału w kursach i szkoleniach, opieka nauczyciela/innego eksperta, który wesprze realizację ścieżki rozwoju stypendystów) – 117 wzmianek spośród 147 ankietowanych (niemal 80%).

W uzasadnieniach ankietowani podkreślali wartość dodatkowych kursów, szkoleń i spotkań ze specjalistami jako rozwijających, ciekawych dla uczniów, będących nowoczesną formą przekazywania wiedzy i wzmacniania umiejętności; jest to „inwestycja przynosząca korzyści w przyszłości”. W ankietach, wywiadach i na warsztatach pojawiły się jednocześnie głosy na temat tego, że istnieje duża grupa uczniów mających „braki rzeczowe”, poważne problemy materialne, uniemożliwiające pełny i aktywny udział w zajęciach (obowiązkowych i dodatkowych) z uwagi na konieczność np. szukania dodatkowego zarobku. Należy także podkreślić duże zróżnicowanie grupy docelowej podnoszone przez nauczycieli, uczniów, przedstawicieli programu „Młode Kadry”. Żaden program stypendialny nie jest w stanie sprostać ani odpowiedzieć na wszystkie, niejednorodne potrzeby, dlatego ukierunkowanie fundatora na to, co uwa-

za za najbardziej istotne dla programu, jest kluczowe. Dodatkowo, istnieje także możliwość elastycznego podejścia do indywidualnych potrzeb rozwojowych – pewne segmenty wsparcia w programie mogłyby pozostać uniwersalne (np. kwota stypendium finansowego, liczba kursów, ogólna forma współpracy z opiekunem/mentorem), inne zaś – zindywidualizowane (dla przykładu – dodatkowe wsparcie w postaci pokrycia kosztów zajęć pozalekcyjnych, specjalistycznych kursów zgodnie z zapotrzebowaniem i prośbą stypendysty).

Podsumowując, **większość badanych osób uznało wartość zarówno rzeczowej, jak i edukacyjnej formy wspierania stypendystów. Jednocześnie to forma edukacyjna, a szczególnie uczestnictwo w kursach i warsztatach) była najchętniej wskazywaną formą uzupełniającą stypendium finansowe.**

Wysokość wsparcia finansowego

Kolejną z istotnych decyzji podejmowanych przez organizatora programu stypendialnego, jest kwota wsparcia dla stypendystów. W ankietach pytano bardzo precyzyjnie o to, **jaka miesięczna wartość wsparcia (netto) byłaby według badanych najbardziej odpowiednia dla uczniów.**

Wypowiedzi wszystkich ankietowanych ukształtowały się w następujący sposób:

- 100-499 złotych: łącznie 31 na 221 udzielonych odpowiedzi (14% ankietowanych),
- 500-999 złotych: w sumie 68 spośród 221 wypełnień (ponad 30%),
- 1000-1499 zł: łącznie 37 z 221 głosów (niecałe 17%),
- 1500-1999 zł: w sumie 12 na 221 wypowiedzi (ponad 5%),
- 2000-2499 zł: łącznie 54 z 221 odpowiedzi (ponad 24%),
- Inna kwota (odpowiedzi własne wskazane poniżej): w sumie 5 wypowiedzi spośród udzielonych 221 (ponad 2%),
- nie wiem: 14 z 221 deklaracji (powyżej 6%).

Poszukiwanie dodatkowego zarobku, sposobów na utrzymanie się, wiąże się często z niską frekwencją w szkole, obniżeniem zaangażowania w naukę. Z drugiej strony pojawiły się głosy nauczycieli, że inne programy stypendialne/nagrody, nawet symboliczne (100-350 złotych) motywują i angażują uczniów do większego wysiłku, do rozwoju. Nauczyciele zwracali także uwagę na to, że zbyt wysokie stypendium może wzbudzać roszczeniowe podejście lub obniżać aspiracje. Warto zwrócić także uwagę na potencjalne napięcia związane z wysoką kwotą stypendium finansowego: z jednej strony rodzące większą rywalizację i zazdrość (zwłaszcza, jeżeli kwota stypendium będzie znacznie wyższa niż istniejących w Polsce dla tej grupy wiekowej programach) wśród uczniów, ale potencjalnie może rodzić etyczne dylematy i konflikty (opinie nauczycieli, że ich nagrody roczne wynoszą 1000 złotych, że często pro publico bono angażują się cały rok, by wspierać stypendystów; kwestia tego, iż dla uczniów z rodzin gorzej usytuowanych kwota powyżej 2000 złotych miesięcznie może przewyższać dotychczasowy miesięczny dochód na członka rodziny, stanowić kluczowe, nowe źródło utrzymania dla całej rodziny – co można rozpatrywać zarówno w świetle korzyści, jak i wyzwań).

Podczas wywiadów nie pytano bezpośrednio zaś o kwotę wsparcia stypendialnego.

Podsumowując, **potencjalni odbiorcy (uczniowie) wskazywali na wyższy niż nauczyciele poziom wsparcia. Nauczyciele w większości wykazywali niejako ograniczone zaufanie do uczniów w kwestii wydawania kwot stypendiów**, przejawiające się w wielokrotnych odpowiedziach dotyczących ryzyk stypendialnych (konieczność monitoringu, by ustrzec się przez ryzykiem, że stypendyści będą wydawali środki „niezgodnie z przeznaczeniem”, że pieniądze „ich zepsują”).

Szkoły partnerskie

Z uwagi na fakt, iż stypendia branżowe najczęściej zakładają model współpracy między szkołą a przedsiębiorstwem, w diagnozie rozpatrzono również potencjalny sposób zaangażowania nauczycieli w działanie planowanego programu stypendialnego. Nauczyciele, dyrektorzy, opiekunowie praktyk to nierzadko osoby mające dużą wiedzę o uczniach, obserwujący ich na co dzień i znający otoczenie szkolne, w którym funkcjonują uczniowie. W wielu programach przedstawiciele placówek edukacyjnych pełnią ważną rolę łącznika między fundatorem i organizatorem programu a kandydatami i stypendystami.

Badane grupy pytano zatem o sposób, w jaki nauczyciele szkół mogliby się zaangażować w działalność programu. Poniżej pokazujemy, jak wyglądały zbiorczo odpowiedzi ankietowanych nauczycieli i uczniów (łącznie 284 osób) w odniesieniu do form zaangażowania się nauczycieli podczas realizacji planowanego programu stypendialnego:

- wspierając stypendystów w realizacji planowanej ścieżki ich rozwoju: łącznie 153 spośród 284 odpowiedzi (niemal 54%),
- oferując wsparcie organizacyjne (np. wizyt studyjnych, dodatkowych zajęć, warsztatów): w sumie 136 z 284 wskazań (powyżej 35%),
- wystawiając rekomendację uczniom do aplikacji o stypendium: łącznie 134 na 284 odpowiedzi (ponad 47%),
- prowadząc zajęcia dodatkowe dla stypendystów: w sumie 68 z 284 odpowiedzi (niemal 24%),
- inny sposób: łącznie 2 własne wypowiedzi („opieka na wyjazdach szkoleniowych, wakacyjnych”, „współuczestnicząc w szkoleniach organizowanych np. przez Inter Cars lub inne firmy”).

Uczestnicy majowych warsztatów przede wszystkim podkreślali potrzebę wyznaczenia konkretnego nauczyciela odpowiedzialnego za stypendystów w danej szkole, który – w idealnej sytuacji – powinien otrzymać dodatkowe wynagrodzenie za indywidualną opiekę na uczniem/uczniemi oraz koordynację działań związanych ze stypendium.

Podsumowując, ankietowani przede wszystkim zwracali uwagę na to, że nauczyciele mogliby wspierać stypendystów w realizacji planowanej ścieżki ich rozwoju, a także wystawiać rekomendacje uczniom do aplikacji o stypendium oraz oferować wsparcie organizacyjne (np. wizyt studyjnych, dodatkowych zajęć, warsztatów).

Istniejące programy stypendiów branżowych

Wszystkim ankietowanym nauczycielom oraz uczniom zadawano pytania dotyczące programów stypendiów branżowych, z którymi mieli bezpośrednio do czynienia.

W tym rozdziale raportu wyniki ankietowe dotyczące stypendium branżowego w szkole analizujemy zbiorczo dla 1) szkół partnerskich Inter Cars i dla 2) nauczycieli z pozostałych placówek (czyli wszystkich innych pedagogów biorących udział w badaniu ankietowym i deklarujących, iż znają/biorą udział w programie stypendiów branżowych).

Wśród przykładów działających w placówkach stypendiów branżowych ankietowani wymienili stypendia gminne i wojewódzkie, „Mazowieckie stypendium dla uzdolnionej młodzieży”, „Grodziscy Fachowcy”, „Daj sobie szansę z Okechamp SA”, klasy patronackie i porozumienia o współpracy z konkretną firmą, stypendia naukowe dla szczególnie uzdolnionych uczniów w ramach realizowanego w szkole projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, „Stypendium naukowe PZM”, „Stypendium kolejowe PKP Intercity dla zawodów ślusarz i elektromechanik”, „Stypendium naukowe fundowane przez LW Bogdanka i RG Bogdanka”, „Kuznię talentów” oraz Stypendia Zawodowe i Stypendia Żeglarskie Fundacji Ocean Marzeń.

Cele i kryteria programów stypendiów branżowych

Najczęściej nauczyciele wskazywali na ogólne motywacyjne i edukacyjne funkcje istniejących programów (wspieranie osób zdolnych i ambitnych oraz motywowanie do dalszego kształcenia zdobyły po 9 głosów), nieco rzadziej zaś na cele związane z rynkiem pracy oraz promowaniem talentów i osiągnięć.

Ponadto, najczęściej stypendia branżowe, z którymi zetknęli się ankietowani przedstawiciele szkół zawodowych, mają charakter naukowy i przede wszystkim wspierają oraz motywują uzdolnionych uczniów do dalszego rozwoju.

Najczęściej wymienianymi przez ankietowanych nauczycieli kryteriami były te o charakterze naukowym (np. średnia ocen, bycie laureatem/finalistką olimpiady lub konkursu), konkretny zawód/kierunek kształcenia/specjalizacja/branża, a także ocena z zachowania.

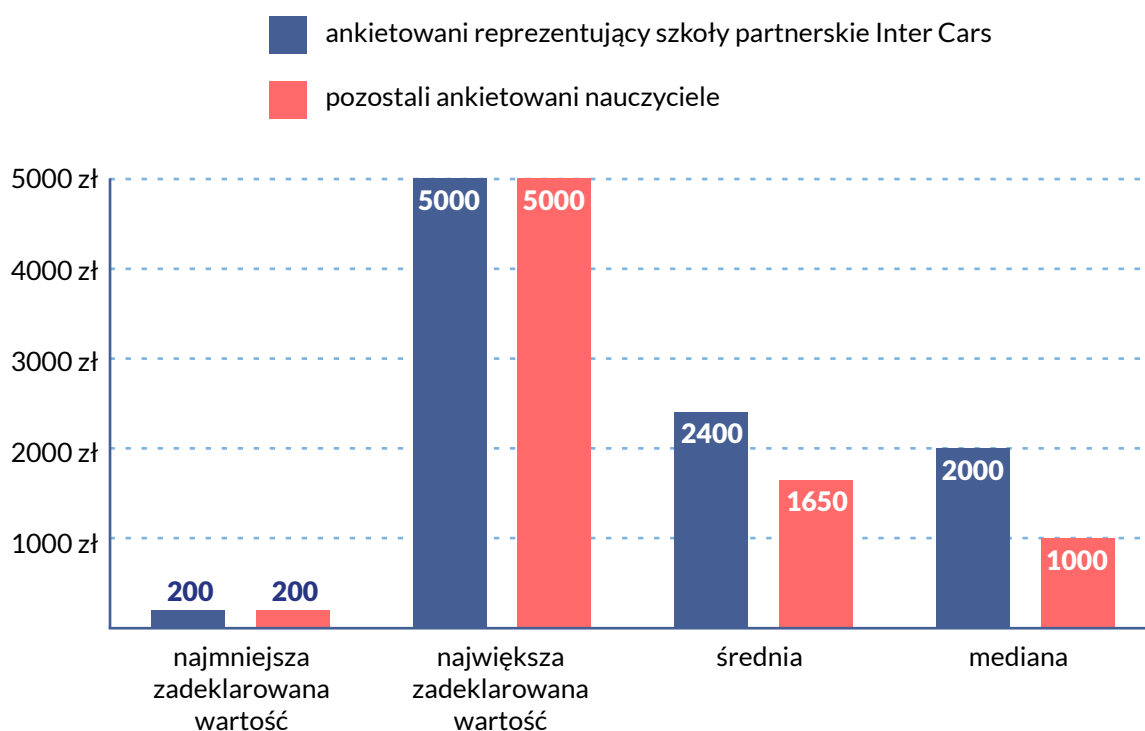
Formy wsparcia w ramach programów stypendiów branżowych

Następne pytanie dotyczące przyznawanych w placówkach programów stypendiów branżowych odnosiło się do form wsparcia. Najczęściej wśród deklarowanych przez ankietowanych nauczycieli form wsparcia stypendialnego istniejących w ich placówkach stypendiach branżowych pojawia się kwota wpłacana na konto stypendysty (stypendium finansowe). Rzadziej występuje m.in. pokrycie kosztów kursów/warsztatów, opieka nauczyciela/eksperta, zakup lub refundacja pomocy dydaktycznych, staże lub praktyki w przedsiębiorstwie oraz pokrycie kosztów wyjazdu, wycieczki bądź wakacji.

Istotnym elementem dotyczącym finansowej formy wsparcia stypendialnego jest harmonogram jego przyznawania. Zapytaliśmy nauczycieli o liczbę rat, w których przyznawane jest stypendium (przez cały okres trwania wsparcia). W Polsce wsparcie finansowe udzielane w ramach stypendium, zwłaszcza o wysokiej wartości, najczęściej przyznawane jest w ratach comiesięcznych przez cały okres trwania roku szkolnego, akademickiego lub kalendarzowego. Stypendia o mniejszej, symbolicznej wartości przyznawane są zaś nierzadko w formie jednorazowej nagrody za konkretne osiągnięcia.

W przypadku finansowego wsparcia stypendialnego kluczowym aspektem jest jego wysokość. Z systematycznych analiz wiemy, iż nierzadko organizatorzy programów stypendialnych decydują się przyznawać – w ramach jednej inicjatywy – zróżnicowane wysokości stypendium, w zależności od ustalonych kryteriów i grup odbiorców. Dlatego też zapytano ankietowanych reprezentantów szkół zarówno o minimalną, jak i maksymalną wartość całkowitego wsparcia finansowego dla jednego stypendysty w ostatnim zakończonym naborze programu stypendialnego.

NAJNIŻSZA WARTOŚĆ CAŁKOWITEGO WSPARCIA DLA JEDNEGO STYPENDYSTY DEKLAROWANA PRZEZ ANKIETOWANYCH

Odpowiedzi dotyczące najniższej wartości całkowitego wsparcia wśród ankietowanych reprezentujących szkoły partnerskie Inter Cars kształtowały się następująco:

- najmniejsza zadeklarowana wartość to 200 złotych,
- największa zadeklarowana wartość to 5000 zł,
- średnia wszystkich odpowiedzi wyniosła 2400 zł,
- mediana zaś – 2000 złotych.

W przypadku odpowiedzi dotyczących najwyższej wartości całkowitego wsparcia wśród ankietowanych reprezentujących szkoły partnerskie Inter Cars kształtowały się następująco:

- najmniejsza zadeklarowana wartość to 5000 złotych,
- największa zadeklarowana wartość to 6000 złotych,
- średnia wszystkich odpowiedzi wyniosła 5333,33 złotych,
- mediana zaś – 5000 złotych.

Jeśli zaś chodzi o pozostałych ankietowanych pedagogów, odpowiedzi nt. najniższej wartości całkowitego wsparcia dla jednego stypendysty to:

- najmniejsza zadeklarowana wartość to 200 złotych,
- największa zadeklarowana wartość to 5000 złotych,
- średnia wszystkich odpowiedzi wyniosła 1650 złotych,
- mediana zaś – 1000 złotych.

Odpowiedzi dotyczące najwyższej wartości całkowitego wsparcia wśród ankietowanych reprezentujących pozostałe szkoły kształtowały się następująco:

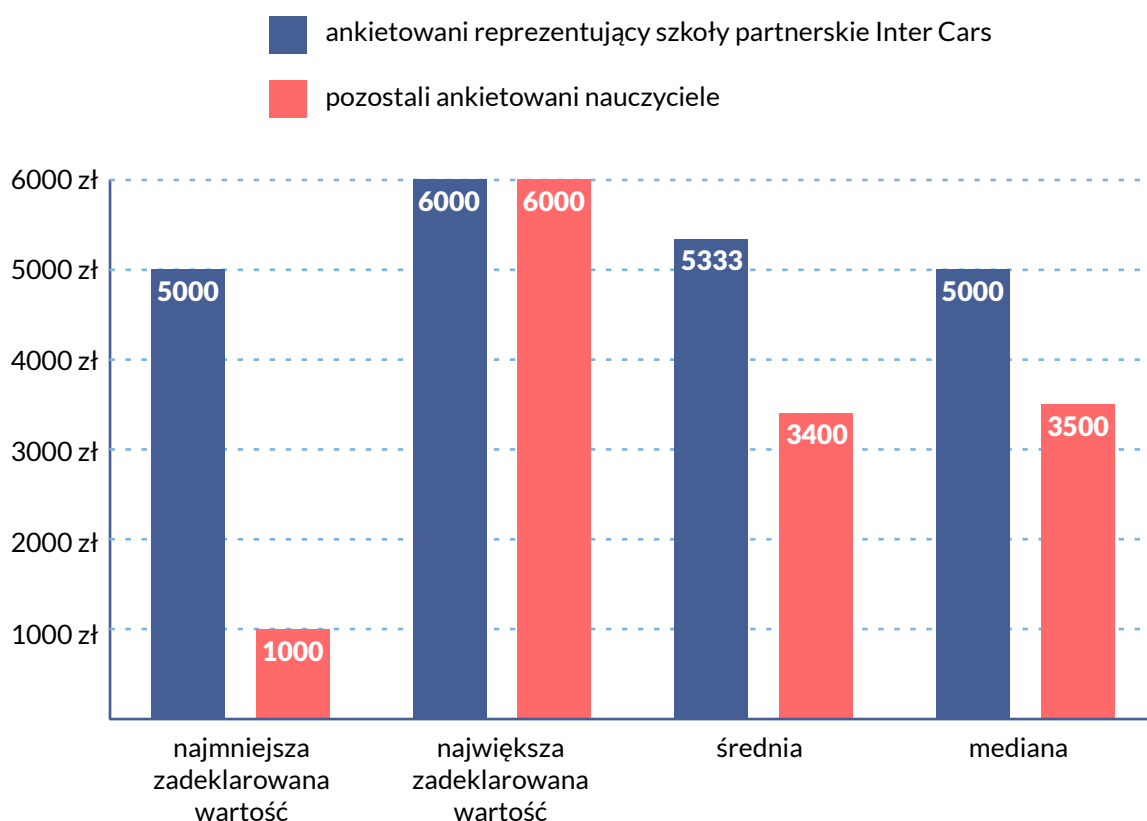
- najmniejsza zadeklarowana wartość to 1000 złotych,
- największa zadeklarowana wartość to 6000 złotych,
- średnia wszystkich odpowiedzi wyniosła 3400 złotych,
- mediana zaś – 3500 złotych.

Przypomnijmy, że **chodziło o całkowitą kwotę wsparcia (nie miesięczną ratę)**. Obraz, który wyłonił się z analizy tej części ankiety ukazuje raczej symboliczne bezpośrednie wsparcie finansowe stypendysty – od 200 złotych po maksymalnie 6000 złotych przyznanych jednemu uczniowi przez cały okres trwania stypendium. O stosunkowo niskich, pojedynczym nagrodach stypendialnych w wysokości kilkuset złotych rocznie, wspominali również uczestnicy warsztatów.

Adresaci programów stypendiów branżowych

Badane grupy zapytano również szczegółowo o to, kto jest adresatem analizowanych programów stypendialnych. Najczęściej programy stypendialne dotyczyły **zarówno uczniów rozpoczynających naukę w szkole zawodowej, jak i tych będących w starszych klasach**.

NAJWYŻSZA WARTOŚĆ CAŁKOWITEGO WSPARCIA DLA JEDNEGO STYPENDYSTY DEKLAROWANA PRZEZ ANKIETOWANYCH

Zapytano również o skalę wsparcia stypendialnego, a w szczególności o to, ilu stypendystów otrzymało wsparcie w ostatnim roku szkolnym. Odpowiedzi okazały się zróżnicowane: w pojedynczych przypadkach w danej placówce nie było żadnego stypendysty w tym okresie, w większości było od 2 do 10 laureatów, w pojedynczych przypadkach zaś w szkole było 20, a nawet 150 stypendystów.

Partnerzy programów stypendiów branżowych

Zgodnie z piątym standardem [Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego](#), **dobrze programy stypendialne budowane są wspólnie, we współpracy z koalicją partnerów**. Ma to szczególne znaczenie w przypadku programów stypendiów branżowych, których ideą jest próba jednoczesnego połączenia potrzeb pracodawców, szkół zawodowych i młodzieży.

Dlatego też zapytano badaną grupę pedagogów o to, czy program jest prowadzony w partnerstwie z innymi podmiotami. Dwaj przedstawiciele szkół partnerskich Inter Cars udzielili odpowiedzi twierdzącej, jeden – przeczącej. Zaś sześciu reprezentantów pozostałych szkół potwierdziło istnienie partnerstwa w programie, jedna osoba zaprzeczyła, zaś trzy pozostałe nie znały odpowiedzi na to pytanie. **Liczba deklarowanych partnerów programów jest zazwyczaj ograniczona** – niemal wszyscy ankietowani wymieniali **jednego lub dwóch partnerów**, oprócz rozmówcy wywiadu telefonicznego, którego Fundacja deklaruje sieć kilkudziesięciu partnerów.

Wśród typów organizacji partnerskich programu nauczyciele wymieniali **najczęściej: firmy, jednostki samorządu terytorialnego oraz szkoły**, w pojedynczych przypadkach są to także organizacje społeczne, uczelnie czy inne instytucje rządowe.

Rola nauczycieli

W programie stypendialnym skierowanym do uczniów istotną rolę mogą odgrywać nauczyciele, wspierając stypendystów i kandydatów, a także będąc łącznikiem między fundatorem programu a młodzieżą.

W badaniu interesowało nas więc również to, czy nauczyciele szkoły są zaangażowani w działanie programu (np. wspierają stypendystów), a jeśli tak - to w jaki sposób.

Nauczyciele z badanych szkół w istniejących programach branżowych **niemal zawsze, choćby w minimalnym stopniu, angażują się w działanie programu. Najczęściej wystawiają rekomendację kandydatom do stypendium oraz wspierają stypendystów w realizacji planowanej ścieżki ich rozwoju.** Warte odnotowania są głosy nauczycieli – pojawiające się także podczas warsztatów – na temat **ograniczonej ilości czasu pedagogów, a także potrzeby docenienia i gratyfikacji ich dodatkowych godzin pracy, poświęconych na aktywności wspierające inicjatywy stypendialne.**

W programie stypendialnym skierowanym do uczniów istotną rolę mogą odgrywać nauczyciele, wspierając stypendystów i kandydatów, a także będąc łącznikiem między fundatorem programu a młodzieżą.

Ocena skuteczności

Zarówno pedagogów, jak i uczniów zapytano o ich **ocenę skuteczności (rezultatów) programów branżowych, z którymi mieli do czynienia.**

Podsumowując, **większość badanych pedagogów oceniła istniejące programy jako skuteczne bądź bardzo skuteczne, doceniając przede wszystkim ich funkcję motywacyjną i rozwojową.** Pojedyncze głosy kwestionujące skuteczność programów dotyczyły zaś sytuacji, w których uczniowie-stypendyści nie wykorzystują stypendium do celów edukacyjnych, w tym pogłębiania swoich umiejętności.

Podsumowanie

W pierwszej części raportu przedstawiliśmy wyniki analizy danych zastanych. **Opisaliśmy aż 74 istniejące, systematycznie realizowane programy stypendialne, w tym 39 inicjatyw realizowanych w kraju i 25 realizowanych poza jego granicami.** W Polsce zmapowaliśmy aż 39 programów stypendialnych wspierających szkolnictwo zawodowe, w większości organizowanych i ufundowanych przez podmioty należące do sektora prywatnego.

Wśród nich znacząca **większość wybiera stypendystów, biorąc pod uwagę średnią ocen** (ze wszystkich obowiązkowych przedmiotów bądź z przedmiotów zawodowych), **inne osiągnięcia szkolne/edukacyjne** (olimpiady, konkursy), a także **frekwencję oraz ocenę z zachowania.** Część programów wspiera również uczniów w trudniejszej sytuacji ekonomiczno-społecznej.

Jeśli chodzi o formy wsparcia stypendystów, **18 programów zapewnia jedynie wsparcie finansowe,** pozostałe zaś łączą różnorodne formy wspierania rozwoju stypendystów. **Do pozafinansowych form** należą: staże, praktyki, możliwość zatrudnienia, wizyty studyjne i wycieczki do przedsiębiorstw, szkolenia, warsztaty i kursy, uczestnictwo w konferencjach, rejsach, spotkaniach networkingowych, mentoring, wsparcie nauczyciela/opiekuna w realizacji planu rozwoju, pokrycie opłat związanych z rozwojem edukacyjnym, jak również wyposażenie pracowni szkół partnerskich.

Organizatorzy najczęściej aktywizują uczestników poprzez umożliwienie im rozwoju zawodowego oraz **udział w działaniach edukacyjnych i integracyjnych.** Co więcej, fundatorzy **angażują stypendystów i absolwentów do komunikacji zewnętrznej,** prezentowania swoich historii, które służą nie tylko popularyzacji inicjatywy, ale również inspirowaniu oraz motywowaniu potencjalnych kandydatów.

Jeśli chodzi o wysokość wsparcia finansowego (stypendium finansowe), **większość istniejących krajowych programów dla uczniów szkół branżowych i techników opiera się na podobnym schemacie, tj. przyznawaniu stypendiów o wartości kilkuset złotych miesięcznie na okres 10-12 miesięcy.** Brakuje zatem inicjatyw ukierunkowanych na długofalowe wsparcie, np. przez cały okres nauki w szkole.

Duże wyzwanie stanowi **stosunkowo niska transparentność i jawność informacji dotyczących analizowanych programów - połowa zmapowanych inicjatyw nie działa na podstawie ogólnodostępnej dokumentacji**. Ponadto, jedynie 6 spośród analizowanych programów stosuje **formularze elektroniczne do aplikacji**. Widać wyraźnie, że przyjazna, oparta na nowoczesnych technologiach forma komunikacji i rekrutacji uczestników programów stypendiów branżowych jest w kraju ciągle dość rzadkim zjawiskiem.

Ewaluacja oraz badanie losów stypendystów i absolwentów programów jest również słabo rozwiniętym obszarem: **znakomita większość zmapowanych inicjatyw nie bierze pod uwagę tego aspektu w realizacji programu bądź nie ujawnia żadnych informacji na ten temat**. Wśród kilku zmapowanych przykładów wyróżniliśmy proste ankiety, sprawozdania stypendystów bądź zbieranie historii stypendystów i publikowanie ich np. na łamach lokalnej prasy.

Zespół badawczy przeprowadził także **analizę 25 zagranicznych inicjatyw stypendialnych związanych z misją i celami Fundacji Inter Cars** (innowacje, rozwój kompetencji przyszłości, troska o środowisko naturalne, ochrona zdrowia, mobilność). Programy te **kierowane są najczęściej do studentów, młodych naukowców, przedsiębiorców, liderów oraz absolwentów**.

Wyróżniliśmy zarówno inicjatywy **o zasięgu krajowym, unijnym, międzynarodowym, jak i kilka takich dotyczących jedynie sfery online** (stypendium dotyczy realizacji kursów online).

Kryteria programów są mocno zróżnicowane: przede wszystkim są to **dotychczasowe osiągnięcia i wyniki naukowe**, a także znajomość języka angielskiego, przedstawienie koncepcji projektu oraz kwalifikacje zawodowe. Co ważne, większość zmapowanych inicjatyw bierze pod uwagę przy selekcji kandydatów więcej niż jedno kryterium.

Zaś najczęstszą formą stypendium jest bezpośrednie wsparcie finansowe, w drugiej kolejności – uczestnictwo w kursach lub szkoleniach, udział w płatnych stażach bądź praktykach, pokrycie kosztów czesnego oraz wsparcie doświadczonego mentora.

Dostępność dokumentacji jest wyzwaniem: **13 z 25 inicjatyw nie udostępnia regulaminu przyznawania stypendiów**. Z drugiej strony, **aż 20 z 25 zmapowanych programów wykorzystuje generatory wniosków** (formularze elektroniczne do rekrutacji kandydatów).

Ponadto, **9 inicjatyw realizuje badanie losów stypendystów/absolwentów programu oraz prowadzi cykliczne ewaluacje**. Częstą formą jest prezentacja sylwetek i ścieżek kariery na stronach programu, wykorzystywane są zarówno ilościowe, jak i jakościowe metody zbierania danych. W kilku przypadkach **stypendyści i absolwenci są aktywizowani jako ambasadorowie programu czy członkowie klubu alumnów**, popularyzując ideę programu.

W drugiej części raportu omówiliśmy zaś wyniki badań ankietowych oraz wywiadów badawczych.

Po pierwsze, większość badanych osób wyraziło opinię, że **idea wdrożenia programu stypendialnego Fundacji Inter Cars jest bardzo potrzebna lub potrzebna**. Badani przede wszystkim wskazywali na **funkcję motywacyjno-rozwojową programu stypendialnego**, a za nią – rolę **wzmocnienia uczniów w trudniejszej życiowej sytuacji**.

Po drugie, wśród osób badanych **przeważała opinia, by program stypendialny ukierunkowany był dla uczniów utalentowanych, mających osiągnięcia, ambitnych, lecz borykających się z pewnymi zewnętrznymi trudnościami życiowymi, które wstrzymują ich rozwój czy utrudniają „rozwiniecie skrzydeł”**. Co więcej, zdecydowana większość badanych optowała za **objęciem programem stypendialnym uczniów niezależnie od etapu kształcenia ponadpodstawowego (tj. zarówno dla tych, którzy dopiero rozpoczynają naukę w szkole branżowej/technikum, tych w klasach „środkowych”, jak i tych którzy wieńczą naukę w szkole ponadpodstawowej)**. Należy jednak uwzględnić długość trwania tejże edukacji, a co za tym idzie - **zróżnicowanie wiekowe uczniów, które może wpłynąć na specyfikę ich planów rozwojowych**.

Po trzecie, badani wyróżnili **pięć wiodących typów potrzeb i wyzwań szkół branżowych i techników**:

- **kwestie finansowe**, tj. niedostateczne finansowanie/wynagrodzenie (szkół, nauczycieli, uczniów),
- **kwestie techniczne**, związane z wyposażeniem pracowni,
- **kwestie edukacyjne**, związane z dostępem do specjalistycznej wiedzy oraz wysokiej jakości kursów i szkoleń,
- **kwestie zatrudnieniowe/zawodowe**, związane z dostępem do dobrych programów staży i praktyk oraz znalezieniem adekwatnego zatrudnienia,
- **kwestie motywacyjne**, związane z zaangażowaniem i motywacją do rozwoju.

Po czwarte, we wszystkich badanych grupach **największą popularnością cieszyła się opinia o łączeniu w programie stypendialnym różnych form wsparcia**. Wyrażano **potrzebę wdrożenia programu kompleksowego, z wachlarzem form edukacyjno-rozwojowych**. Często były także **głosy – zwłaszcza wśród nauczycieli – o dedykowanym wsparciu rzeczowym w postaci refundacji bądź zakupu sprzętu, pomocy dydaktycznych**. Jednocześnie to właśnie **forma edukacyjna, a szczególnie uczestnictwo w kursach i warsztatach) była najchętniej wskazywaną formą uzupełniającą stypendium finansowe**.

Po piąte, w raporcie analizujemy **niejednoznaczne opinie na temat wysokości miesięcznego wsparcia finansowego dla uczniów**.

Po szóste, uwzględniamy także potencjalne zaangażowanie nauczycieli: **ankietowani zwracali uwagę na to, że nauczyciele mogliby wspierać stypendystów w realizacji planowanej ścieżki ich rozwoju, a także wystawiać rekomendacje uczniom do aplikacji o stypendium oraz oferować wsparcie organizacyjne (np. wizyt studyjnych, dodatkowych zajęć, warsztatów)**.

Po siódme, **badanie pracodawców (warsztatów sieci Q Service Castrol oraz filii Inter Cars SA) ukazało, że kluczowym problemem jest znalezienie pracowników o określonych kompetencjach**. Wśród najbardziej pożądanых u kadry **umiejętności**, wyrażonych przez ankietowanych, były: **wiedza techniczna (serwis i naprawa pojazdów), obsługa komputera (pakiet Office), serwis samochodów elektrycznych oraz znajomość zasad recyklingu**. Pracodawcy poszukują również pracowników **samodzielnych, potrafiących pracować w zespole, rzetelnych i odpowiedzialnych oraz kreatywnych**. Jednocześnie aktualnym kandydatom do pracy w badanych podmiotach **najczęściej brakuje określonych umiejętności technicznych, wiedzy motoryzacyjnej oraz doświadczenia – praktyki w zawodzie**.

Podziękowania

Zespoły Fundacji Inter Cars i Fundacji Dobra Sieć składają podziękowania dla uczestników badań - interesariuszy biorących udział w diagnozie. Dzięki wnikliwym uwagom nauczycieli, uczniów, opiekunów, dyrektorów, a także przedstawicieli organizacji stypendialnych, filii Inter Cars SA oraz warsztatów sieci Q Service Castrol dokonaliśmy kompleksowej analizy systemu stypendiów branżowych.

Nieustannie jesteśmy też wdzięczni wszystkim organizatorom stypendiów, dzięki którym wiele tysięcy osób rocznie może rozwijać talenty, kontynuować edukację, uzyskać wsparcie w trudnej sytuacji oraz poczuć się docenionym. Wierzimy, że wnioski płynące z raportu będą wsparciem w uruchomieniu kolejnego rzetelnego, mądrego programu stypendialnego, wspierającego rozwój uczniów szkół branżowych i techników.

Program stypendialny Akcelerator

Fundacja Inter Cars wspiera młodych ludzi, zainteresowanych branżą motoryzacyjną i logistyką, na drodze ich dalszego rozwoju. W tym celu uruchamiamy Program Stypendialny Fundacji Inter Cars – Akcelerator.

Celem Programu Akcelerator jest wspieranie rozwoju naukowego, społecznego i zawodowego ambitnych i utalentowanych uczniów szkół średnich o profilu związanym z motoryzacją i logistyką. Stypendiści otrzymają wsparcie finansowe i edukacyjne, dopasowane do ich potrzeb i planów oraz wyzwań współczesnego rynku pracy.

Chcemy wesprzeć osoby, które mają jasną wizję swojej przyszłości, pomysły na rozwój osobisty i naukowy, plany kariery zawodowej, lecz potrzebują wsparcia (edukacyjnego, finansowego), aby móc rozwinąć skrzydła.

Okres nauki w szkole średniej to kluczowy czas w życiu młodych ludzi. Dzięki odpowiedniemu wsparciu umożliwimy stypendystom wykorzystanie tkwiącego w nich potencjału. Wsparcie stypendialne, otrzymane w tym okresie życia, pomoże im rozwijać pasję, zainteresowania, realizować projekty, zbudować mocną pozycję na rynku pracy.

Program Moje Stypendium – Fundacja Dobra Sieć

Niniejsze badanie zostało przeprowadzone przez zespół działającej od 2009 roku Fundacji Dobra Sieć, będącej liderem w zakresie gromadzenia wiedzy o stypendiach, ewaluacji i promocji programów stypendialnych, a także inicjatorem i współautorem zestawu standardów prowadzenia programów stypendialnych (Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego).

Fundacja prowadzi jeden z wiodących portali edukacyjnych w kraju – www.mojestypendium.pl w ramach realizowanego od początku istnienia Fundacji Programu Moje Stypendium.

Strona jest źródłem rzetelnych i aktualnych informacji o programach rozwojowych kierowanych dla wielu grup odbiorców. W ramach działań programowych Fundacja wspiera także organizatorów programów stypendialnych poprzez ewaluację, promocję i diagnozę inicjatyw, jak również popularyzację wartościowych publikacji nt. systemu stypendialnego.

Raport przygotowany przez Fundację Dobra Sieć przy współpracy i na zlecenie Fundacji Inter Cars.

Opracowanie: Aleksandra Belina, Małgorzata Stradomska-Kalinka, Anna Weksej

Konsultacja: Katarzyna Orlikowska, Joanna Pieśluk

Fundacja Inter Cars
ul. Zgrupowania AK „Kampinos” 15, wieża B
01-943 Warszawa

fundacja.intercars.eu

Fundacja Dobra Sieć
ul. Marszałkowska 20/22 lok. 41
00-590 Warszawa

www.dobrasiec.org

fundacja.intercars.eu